

‘કુમાર’, ‘સંસ્કૃતિ’, ‘પ્રસ્થાન’, ‘જકુલ’, ‘કેડી’, ‘પગદંડી’,
‘સિદ્ધનાદ’, ‘સર્જન’, ‘ધડતર’ વગેરે સામયિકો ‘કવિતા’ અનિયતકાલિક
તથા અન્ય દીપોત્સવી અંકોમાં આમાંની કેટલીક કૃતિઓ પ્રસિદ્ધ થઈ
છે તે સૌની સાબાર નોંધ લઉં છું. પિ.

કલકત્તાવાડ હાથપુર
અમદાવાદ
જેઠ વદ ૯, ૨૦૦૮

જનમ જનમે પ્રીતે હૈયે ધર્મ ત્રિપતી હવિ
મધુર વગ્ને સુરે આણે બરી અમટે દવિ.

સ્વર્ગસ્થ

બહેન બા અને બાપુજીને

અદેહ સૌના રમૃતિશેષ રનેહને,
ધરી રહું આજ શુ શબ્દ-દેહને !

પૂ. પિતાજીને

પિતા! સખલનની ક્ષમા પદ ધરી ન યાચી કદી,
ઉછાળ ઉરના ઉમંગ અભિમાન તે કેટલાં
પ્રમત્ત, કશી ના તમા જગત માત્રની, તો યદિ
સદૈવ નિજમાં નિમગ્ન તવ અન્ન યે એટલાં.

પરંતુ મમતાભરી અમલ છત્રછાયા ઢળી
શિરે, નયનને સુતેજ પથરાઈ માર્ગ-દ્યુતિ,
પદે પ્રબલ શક્તિદા અજળ ધૈર્ય શબ્દ-શ્રુતિ,
ઉરે અમર ભાવના શુચિ સુમંગલા જે મળી.

હવે હૃદયનાં નમે સહુ તુફાન, ને આ જલ
ત્યજે ભરતી ઓટના મલ; નિજાર શો નિર્મલ!
રમે સ્ફટિક નીરમાં સ્વપન મીન શાં નિર્ભય,
તટે હરિત અંકુરો-ઉદિત કામનાનો જય.

પિતા! પદ ધરી હવે તમ શુભાપિશે સાધના,
ધરો વરદ,—મસ્તકે નત,—શિવત્વ આરાધના!

પૂ. પાને

તારે શરણુ રે હે જનેતા અંકમાં,
તારે ચરણુ ને હે જગતજનની, મળે
પાવિત્ર્યની ગંગા ચિરં, જેમાં ભળે
માધુર્ય ને માયાની યમુના, ને ઢળે
ઓદાર્ય જ્ઞાન સરસ્વતી શુભ સંગમાં;
ને જ્યાં અગમ્ય અતીત, અદ્ભુત ભાવિનાં,
ને આજનાં, આ સર્વે રે સંસારનાં

માતા સમાતાં;

ત્યાં જ ત્યાં, વરદાયિની ઓ આદ્યમાતા,
પાદપદ્મ, અનન્ત તવ માતૃત્વનાં અમૃત ઝરે

નિત ઊભરે,

મુજ મન ભરું;

ને આ અધૂરાં હેતનાં મોતી ધરું
રે બાળહૈયે, ઠોડ શા, શા જંપ મા !

પૂ. બહેનને

નયનને પલ જાન્ધ કરી, હજી
સ્મરણ શીતલ પારણિયે ઢળું;
મધુર ગૈશવની મૃદુ લાગણી,
ગળતી ઉજ્જવલ હેતની રાગિણી.

કુમળી બે કળી ગૂલતી નિર્મળ;
પ્રમરણે નવ પાંખડીઓ તણે,
પ્રગટતી ક્ષિતિને શી અનર્ગળ
મુજ વિકાસ-પથોની ક્ષણેક્ષણે.

અધખીલી કળી મ્હાન ઢળી ખરી,
ખીછડી ડાળ મહે કચમ સાંધવી !
જગતમાં કહી સાંપડ્યે ફરી,
અધુરી અંતર માધુરી બાંધવી !

અધચણેલ મહેલની ભાંગણી
નિરખું કુજ અટારી ખચી કલા,
કર ધરે વદી હેતથી “ભાઈલા”
અનુભવું તુજ બહેન ! હું આંગળી.

સ્મરણને અધુરાં શમણે ભરું
અરવી અંજલિ કે ઝીલવા ધરું !

અનુક્રમ

૧ પાથેય	૧	૩૨ હે નારિ !	૩૫
૨ કહ ઉપડને	૨	૩૩ હે સત્ય	૩૬
૩ ડું...હું...	૪	૩૪ તેજ હે	૩૭
૪ આગેઅર રૂપશી	૫	૩૫ હે નિત્ય	૩૮
૫ ગોપન રૂપે	૬	૩૬ માનસને આરે	૩૯
૬ પ્રગટલે	૭	૩૭ પ્રગટેા	૪૦
૭ તારાં 'આમ'	૮	૩૮ કંપના	૪૧
૮ માપ કેરી સવારે	૯	૩૯ દિયેા	૪૨
૯ અપરિચિતનો વિરહ	૧૦	૪૦ કોણુ ખોલાવે	૪૩
૧૦ ખોજ	૧૧	૪૧ પંપ-પ્રીતિ	૪૪
૧૧ મિલન નન્દ	૧૨	૪૨ બેકરારી	૪૫
૧૨ રમરથુ-વ્યથા	૧૩	૪૩ લગારી સંગાથે	૪૬
૧૩ રમૃતિ-આનન્દ	૧૪	૪૪ મિલનમાં વિરહ	૪૭
૧૪ પ્રીતિ ને વ્યથાને	૧૫	૪૫ અતૃપ્ત રમૃતિ	૪૮
૧૫ લલચલ	૧૬	૪૬ વ્યથામર દેયે	૪૯
૧૬ કોણુ	૧૭	૪૭ ઉપેક્ષા	૫૦
૧૭ મમતા-ખ્યાલી	૧૮	૪૮ મીનનો બાર	૫૧
૧૮ ભુલવણે	૧૯	૪૯ ગરલ મૂંઢવાના	૫૩
૧૯ આંખે...જાણ	૨૦	૫૦ તમે બરો સુતા...	૫૫
૨૦ દિવારવખ	૨૧	૫૧ છ કાલ બરો	૫૬
૨૧ અગમ્ય શ્રદ્ધા	૨૩	૫૨ વિરહ અભિસાર	૫૮
૨૨ અક્ષય રૂપે	૨૫	૫૩ ચિર વિયોગમાં મિલામ	૫૯
૨૩ રેલાવો રેવરધારા	૨૬	૫૪ વ્યર્થ માન	૬૦
૨૪ બ્યાપ્તિ	૨૭	૫૫ મને ના કહેરો	૬૧
૨૫ અનુભવ ત્રયી	૨૮	૫૬ સુગન્ધે નન્દોળી	૬૨
૨૬ મગલ પ્રણેતા	૨૯	૫૭ અપૂર્ણ-પૂર્ણ	૬૩
૨૭ વારુણીને રહસ્ય	૩૦	૫૮ વિયોગમાં મે	૬૪
૨૮ એક શુક તારણી	૩૧	૫૯ હું જ હનીને	૬૫
૨૯ હે નિત્ય કન્યા	૩૨	૬૦ કાણેા અવણું	૬૬
૩૦ વધુ હે !	૩૩	૬૧ દેયે ભગે	૬૭
૩૧ હે આઘમાતા	૩૪	૬૨ દર્શન	૬૮

૬૩ ગિત	૬૬	૯૮ મજબ રત્નમે	૧૦૬
૬૪ પ્રીત પાગલ	૭૦	૯૯ પદ્ય વિરાગ પત્રી	૧૦૭
૬૫ પદ્મેની પ્રીત	૭૨	૧૦૦ હર ભરી ભય	૧૦૮
૬૬ હવે ઓળવો	૭૩	૧૦૧ રમ વધામણા	૧૦૯
૬૭ ફેરીને	૭૪	૧૦૨ ગાઈ લેવા દો	૧૧૦
૬૮ જલધારાની આગ	૭૬	૧૦૩ ગાત્રુ મમે	૧૧૧
૬૯ નિજનાથી દૂર	૭૬	૧૦૪ મન નાચે	૧૧૨
૭૦ અમૃતને હેર	૭૭	૧૦૫ રત્ન સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૬	૧૧૩
૭૧ આજ ને કાલ	૭૮	૧૦૬ આવસાઈ	૧૧૪
૭૨ હોઠના હવાહલ	૭૮	૧૦૭ રંધેની જુન્યુઆરી	૧૧૫
૭૩ ભૂલો એ રાગ	૮૦	૧૦૮ વીરો નામી અનામી દે	૧૧૬
૭૪ રિક્ત	૮૧	૧૦૯ બ્રહ્મદેશમા	૧૧૭
૭૫ સાચીતની ઝખના	૮૨	૧૧૦ તાપીને	૧૧૮
૭૬ મૃગજગ	૮૩	૧૧૧ કુવ ખારણા	૧૧૯
૭૭ બહી ભમત્રી પ્રીત	૮૪	૧૧૨ અવનિ ને મેધ	૧૨૦
૭૮ પૂર્ણ પ્રેમ	૮૬	૧૧૩ હોરી	૧૨૧
૭ હૃદય વ્યથા	૮૬	૧૧૪ પગલા સમાજ	૧૨૨
૮૦ પાંદુ પેતાને ગાળે	૮૭	૧૧૫ રમ લાગે	૧૨૩
૮૧ કષ્ટ મુક્તિ	૮૮	૧૧૬ વસત વેણુ	૧૨૪
૮૨ મહોત્થના વજ	૮૯	૧૧૭ હેમ રોધન	૧૨૫
૮૩ ચિર નૂતન ગીતવેશે	૯૦	૧૧૮ સારંગિ	૧૨૬
૮૪ માદીથી મહક	૯૧	૧૧૯ હૈયાને પરાયાના	૧૨૭
૮૫ પારમગણિ	૯૨	૧૨૦ પામ્યા પછી અહપતા	૧૨૮
૮૬ મુખરિત ધરી	૯૩	૧૨૧ રમૂલિના પાદપદ્મે	૧૨૯
૮૭ મેળ	૯૪	૧૨૨ માત છોડો	૧૩૦
૮૮ રવર અને તાર	૯૬	૧૨૩ સાવન રેન	૧૩૧
૮૯ સાથીને વિદાય	૯૬	૧૨૪ જિરાના મન	૧૩૨
૯૦ રાગણાના રમનાર	૯૭	૧૨૫ મનમ રાજ	૧૩૩
૯૧ અવ વ્યર્થ એ	૯૮	૧૨૬ ગુજરી	૧૩૪
૯૨ ગરત્ત નિગત	૯૯	૧૨૭ અન્ધારે જાળી વધાઈ	૧૩૫
૯૩ કરના ઓગળ	૧૦૦	૧૨૮ નવા આયુષ્યની કથાએ	૧૩૬
૯૪ મજધાર	૧૦૧	૧૨૯ અનાગતને	૧૪૦
૯૫ દિગ્ગજી વૃદ્ધાને જોઈને	૧૦૩	૧૩૦ વ્યથાનું મૌન	૧૪૧
૯૬ અધિક ધન અન્ધાર	૧૦૪	૧૦૧ મારા ગીત	૧૪૨
૯૭ અવન રો બાલ	૧૦૫	૧૩૨ ફોટ	૧૪૩

આણંપ

પાથેય

નહાના ઉરે શિશુ તણા અનલિપ્ત મુગ્ધ,
તારો અવાજ શ્રવણે કદી તો પકચો'તો,
ના આટલો ઉરતલે તવ તો અકચો'તો,
ના પારખેલી તવ વાણ, હતો અભુધ.

આજે પરંતુ ચઢી આયુ તણી અટારી,
પેળી રહ્યો ક્ષિતિજ જીવનની મુરમ્બ;
ત્યારે મ એ જ ગરવી વરદા સિતારી,
આમંત્રણે મધુરવા ઝલકે અગમ્ય.

સીમા વિલોપી સ્થળકાળની પારનાં એ
સત્યો તણાં ક્ષિતિજ-દર્શન-ઝંપિસુ પ્રાણે,
ના જાણું રેલી રહી કેાણુ દિશાદિશાએ
છેડે સિતાર પ્રજલા અનિરુદ્ધ ગાણે.

પાથેય કિન્તુ લઉં એટલું હું પ્રયાણે
યાત્રા વિરાટ-પથ પૂર્ણ કરી જવાને.

૧૯૩૮

કંઠ ઉધડબે

ઓ રે નથી જાણુતો કોણ હિલોલે
 ચઢાવતું અંતર ગીતના ઝોલે,
 ઓ રે નથી તાલ ને સૂરનું જ્ઞાન,
 તો યેઓ આલાપવા જીવનગાન
 જીડે કોઈ અંદર જોરથી ઝોલે,
 અને અને જાગતું અંકુશિ-તાન.

ઝીણી જ્યારે વેદના ચિત્તમાં જાગે
 ઝો રે ત્યારે કંઠન રૂંધાયા રાગે
 મથી રહું વેણે આ ઉર-વ્યથાને
 અને મૂક અંતર ધાય અસાને.

ક્યારે મીઠાં સોણલાં કંઠપના લાવે
 ઝો રે અને આનંદ ઊભરી આવે,
 ઉતારવાં જીવન જાગતાં ગાણે
 અને મારી યંબતી વાણ અજાણે.

હરે કો અકલ્પ્ય શી શાંત સમાધિ
 ઝો રે ચઢે, જંપતી આંતર આંધી;
 શી રીત એ ગીતને શબ્દે ઉતારું
 અદૃશ્યને આંખમાં કેમ હું ધારું !

અને જ્યારે અંખન એટલું જાગે
 કે વ્યોમમાં વિશ્વસ્રમસ્તના પ્રાણે

નાનું મારું ગીતકું નાયવા લાગે,
 એના સૂર-શુંજને મીઠડા ટાણે
 ઊઘડ્યો આ કંઠ પહેલો ન જાણું,
 એ દે હું આ આજ તો આટલું માણું.

૧૬૩૬

તું....હું....

તું અનંત, કુદ્ર હું,
વિરાટ તું, હું વામન,
તું અપાર, હું લઘુ,
અમેય તું, હું પામર.

તે છતાંય ભારી તારી
જાગીઆજ શીયપ્રીત!
મોનમાં બર્ચું શી રીત
બ્રહ્મનું અખંડ ગીત!

૧૯૪૪

અગોચર સ્પર્શ

પ્રલય વજ્ર વિનાશભર્યા બલ,
ગગન તારક-તેજ અનર્ગલ,
દશ દિશાની અકલ્પ્ય અમેયતા,
ગહનની ચિર અફલુત ભવ્યતા.

હજી વહે હલકે મલયાનિલો,
ફરકતાં ફૂલના કુમળાં ફલો,
અનુપ શ્રી ક્ષણ ઝાકળિન્દુની,
મધન ધાવણ ને ખીજ ધન્દુની,

ઉભયને લહી જાગી જતું ધીરે
અનુભવો તણુ ઝંખન અતરે.

અમિત વિશ્વ વિરાટ ચિરંતન
લઘુક આ અણ્ણુ ક્ષણ જીવન

નીરખુ ભવ્ય મનોહર દર્શન
ચહુ અગોચર આતર સ્પર્શન

૧૯૪૭

ગોપન રૂપે

ઓ રે જે દિ' જીવનનાવ તુફાને
ચઢ્યાં, અને પ્રલયતાલના તાને
ઓ રે મોલ્લ ઊછળી આભની પારે
પડ્યાં, અને થાતું કે આખરી વારે
ઝાંખી લેવી તારલા ઠેરી પ્રભાને,
ઓ રે પછી પોઢવાં ચિર અન્ધકારે

ઓ રે ત્યારે પારખીને ધ્રુવવાટે
કોણે શ્લેષ માચબ્યાં નાવ-મુકાન ?
ઓ રે એવાં આપીને અભયનાં ઝાન
કોણે લીધી નાવડી અક્ષય ઘાટે ?

ઓ રે નવ ઓળખ્યો નાવ-મુકાની
જ્યારે પાર ક્રીધાં એ ભમ્ભર પાણી,
ઓ રે નથી સંધરી કોઈ નિશાની
જ્યારે નાવ નિર્ભય ઘાટ પે આણી

ઓ રે જ્યારે ભૈરવ ભીપણ ગાળે
કરાલ શા રૂપ ભયંકર દીઠા,
ઓ રે તમે અભયંકર વર સાળે
આવ્યા રૂપે ગોપન મગલ મીઠા.

પ્રગટબ્બે

આ કેડી જે વનવનો થકી ચાલી આવે,
 હાથાં અહો અચલ શૃંગ હિમાદ્રિ કેરાં,
 હાડાં અને અતલ નીર પ્રશાન્ત ઘેરાં
 ધૂમે; સુદ્ધર વળી તારક-તેજ લાવે.

એવાં જ ને ગહન આ મનમાંસી કેવાં,
 શા દેશદેશ અવકાશ અપાર જેવા,
 જ્યાં વાયુ શી ચપલ ભ્રમિ અમૂર્ત છાયા,
 અરુપરૂપ રંગભરી કામ્ય શી સ્વપ્ન-માયા,
 ને ત્યાં રચી અનુભવોની અગમ્ય કેડી
 અદૃશ્ય ભાવિ અહીં લાવતું કોણ તેડી,
 સંયોજતું અણુ થકી અહીં સૃષ્ટિ બાગ
 જે, લાખ લાખ કિરણો થકી તેજ-પુજ,
 આકાશમાં દિગદિગન્તની વિશ્વકુંજ,
 એ, કેડીએ પ્રગટબ્બે ચિર રાજમાર્ગ.

૧૯૪૮

તારાં 'આવ'

ઓ રે કોણ જાણુ ને કોણ પ્રવાસે
જાણું નહિ ખેંચવા કોણ આવાસે,
આજે કેમ અંતર આટલું દોડે
કોણે ભર્યું ઊભરે આવડા કોડે !

અઝણુ કેા દૂરથી 'આવ' પુકારે
આજે મારે દારે,
અગમ્ય એ જોળના અણુગાયાં ગાણે
આ પાયને તાણે;

ઓ રે મારા અગ્ણે ઊતરે અંતર આવી,
એમાં કોણ પૂરતું જોમને પાંખ લગાવી;
અને મારી આંખમાં પાર અપાર
વેધી જવા ઊઠતી તેજની ધાર,
જાણે કોઈ સિન્ધુડો જોપને ગાય
અને નવા જોળને દેહ ભરાય
અપૂર્વ એ આગળ કેં ન કહાય
ન તો ઉર પાય રુધ્યા રોધાય,
ઓ તું ઓ તું કોણ અગમ્ય
રે કટપનાને ય અકલ્પ્ય
અને તારાં 'આવ' એવા જ અદમ્ય

માધ કેરી સવારે

ઝો રે સૂનાં મુજ હૃદયનાં આજ આકાશ ઘેરી
ચોમેરે ઝો ! ઘન સઘન રે મેઘ ગોરંભ છાયો,
દેતું જાણે ચિર પરિચયે સાદ કો હેરી હેરી,
કોનાં સૂતાં સ્મરણ નમણાં સાથ લે વાયુ વાયો !

ક્યારે ચે ના ઉમરભરમાં સાંભળી એવી વાત,
સાથે લાવે વનવનતણે સૌ સુગન્ધી બહાર,
જાણે આવે સ્વપ્ન મધુરાં દે જવા કાંઈ રાત,
લાગે હૈયે નવ અનુભવ્યો આજ કે દર્દભાર.

દેખ્યા ના રે કદી નવ સુર્યા કોણુ ને એ અપારે
ઝંપું આજે જલધર-ભીની માધ કેરી સવારે.

૧૯૪૦

અપરિચિતનો વિરહ

આજ ન જાણું કેમ ભરાતાં
આમુનાં પૂર અપાર,
કાંઈ કશું ના, એ જિભરાતાં
વિકલ વિરહના ભારઃ
ઉડાણે ગેળના રાગે
વ્યથાનાં વેણુ આ વાગે.

નેણુ ખોલું ને નિઃસીમતાનાં
દેખું દશે દિશ વન,
શ્વાસ ભરું ને એકલતાના
જેરમાં વાય પવન;
ધડી ધડી એટલું લાગે
મળ્યા વિણુ દૂર કેા ભાગે.

૧૨૩૫

ખોજ

આથા તણી અર્ધ ખુલેલ આંખો-
શી જિવડી ડોલરની કળી, ને
કીકી સમા તારક માંહી લાખો,
શોધ્યા કર્યું નિત્ય લળીલળીને.
પામ્યો ન હું તો ય તને મથીમથી,
ને વેદના કેમ શકાય રે કથી?

અકચ્છ કે જીવન-વેદના - અને
અપ્રાપ્યની જાગતી નિત્ય ઝંખના-
નિશ્વાસની શૂન્ય નિઝૂલ વ્યંજના-
નિઃશબ્દ આ અંતર મૌન-માં, ત્હને
લહું, જરા એક નિશાની આછી
આંખે ચઢે, શું તું વસે અતુષ્ટિમાં!

ને એ અસંતોષની દર્દ-સૃષ્ટિમાં
હું આદરું રે તવ ખોજ પાછી.

પદે પદે સૂની ઝરીઝરી વ્યથા
માધુર્ય કેા ગાય અતૃપ્તિની કથા.

મિલન-નન્દ

દૂર સુદૂર ચારિ ઝોર છાયા મેઘના ઘોર. ગોરંભ,
પાંપણને પથરાઈ રહ્યા અવકાશમાં પંથ પ્રલંબ.

સૂની અટારીએ બેસીને મારાં નેણઢાં ચાં તલસાટે,
જાણું ન ઢોના રે કારણે ઝૂરી ઝંખી રહ્યા ઢોઈ વાટે.

‘ઢોણુ છો’ એવો ક્યારે ય ઝેનાથી ઢીધો નથી વિનિમય,
નેણુ નિહાળતાં કેવો ય જાણે જુમજૂનો પરિચય.
પગલેપગલે પ્રગટી ભિટે શબ્દ મુધા-નીતરેલ,
ઢોઈની સ્મૃતિ આવી સૂરના વેશે ગજવે મનના મહેલ.

વેણુમાં એના, વેદનાનો મારી રણઝળે રણકાર,
સૂરમાં જાણે જનમજનમની ઝોળખના અણમાર.

નીલ આકાશ ચહુ ઝોર વરસે વેગથી નીરની ધાર,
નેણુ આનંદ બ્યથાએ રે છલકી રેડ્યાં અપરંપાર.

૧૯૪૧

રમરણ-વ્યથા

આજ અકારણ આંખમાં મારી નીર વહે ચોધાર,
સુતેલ યાદ કેા બૂના જનમની પજવે પારાવાર.

ધરતીના રળીઆમણા રૂપે રોક્યો રોકાય ન રાગ,
આકરાં વિરહતણાં હિમ બાળે સુંદર સ્વપ્ન પરાગ.

સૂનીસૂની ઝળકી જાગી ઝીણી વ્યથા કેરી આગ,
લાખ લવાળાએ બાળતી મારા મુગ્ધતા કેરા બાગ.

કંઠના મૂંગા કોકિલની કોણ મિલન-કામના પૂરે,
હોઠનાં હાસ તે કોઇના આસની સૌરભ અંખતાં ભૂરે.

મનમહેરામણુ ભરતી-મોજાં ધૂધવે માઝા મેલી,
ચઢની ઝરે અજંપ વ્યથાનાં કોટિ કિરણોની હેલી.

૧૯૪૬

રમૃતિ-આનન્દ

આજ આ મેઘની ધાર ધારા ઝરી નદીએ નીર ભરાયાં,
ચંદ્રના ક્રોમળ કિરણે નીતરી આસુમાની તેજ છાયાં;
નીચે ઠાલિન્દીના રથામલ નીરમાં ચેત ખીલે સરસીજ,
હર કદંબની કુંજમાં ફેવાં ગાઇ જિઠે લાખ દિજ.
પૂર્વ આકાશની રંગીન હેલી વરસે ધરતીને દેશે,
આગમનાં રહે રૂપ શાં રેલી પુષ્પ પરાગને વેશે.
વનેવને પથરાઈ પરિમલ પુજની રમતી રેણુ,
મન-વને ઠાઇ વાઈ રહ્યું રસરાગની મોહન વેણુ.
પવનેપવને મહેકી જિઠે મધુ કેની રે રમૃતિનાં ફૂલ,
અતીતનાં ચિર સ્વપ્ન પરિચિત પ્રગટી રહે અણુમૂલ.

૧૯૪૬

પ્રીતિ ને વ્યથાને

અરે તું તો હૈયું સકલ ભરી હે પ્રીત બિભરે
ચહીને સૌ કોને; મજલ પરના સાથ પલના,
વિસામે વા આઁયા, દિવસભર રોકે રમ અરે,
રહે કો આવામે રજનિ વહવે રાગ દિલના;
અને દેલાવે તું પ્રણયરસ ધોધો દશ દિશે,
નિરાળુ સૌથી તો પ્રિયતમ કયું એક વળી રેં?

વ્યથા એ માફ તું તલતલ દહી બાય હૃદય
કશા શોષે, રોષે, પ્રખર તપ જ્વાળા પ્રગટતી
દઝાડે રે બાળે આલુઆલુ અને આગ વધતી
કૃષ્ણા સોણાને સૌ ભસમ કરતી ઝાળ અદય,
શિખા એ આકાશી, ગભરુ ઉરની પ્રીત કુમળી
નવી-પારેવા શી, -જલવી રહી તુનિત્ય પ્રજળી.

વ્યથાના છે વહનિ પ્રજલિત કરો પ્રીત, સહશુ,
કદી ત્યા સોનાની શુચિતમ બની ધાર વહશુ

૧૯૪૫

હલચલ

ઓ રે છલછલ શાને આજ રે હૃદયદલ,
ઓ રે જલથલ ઘેલાં કેમ રે ગગનતલ.

આધા મેઘલા નાચે ધમ્મરઘેરી જૂલ જુલાવે રે,
ઓરા મોરલા નાચે યનકઘેઈ જાન જૂલાવે રે,
હો રે હો વીજળી નાચે, ઢેલ બની જાણે
અવની આલે ઝલઝલ.

ઓ રે છલ૦

સૂર વાસંતી કોણ વીણામાં મધુર મધુર રે જાય જાળવી,
રંગ કુવારે કોઈ હવાની લહર લહરને જાય મળવી,
હો રે હો ફૂલના ઘેલા ફુલ પરિમલે,
કોણ ભરે છે પલપલ.

ઓ રે છલ૦

દિગ્દિગન્તોના દેશથી મને, હેરીહેરીને વળ પિછાળે
કોણ જોડાવે;
ઉર લાટે અણબાણ અધીરે, ખૂરીખૂરીને કોણ આ
રમરણ પારથી આવે.

ઓ રે ઓ મનમાં મચી, કેમ ન જાણું
શીય અકારણ હલચલ.

ઓ રે છલ૦

કેાણુ

કેાણુ મારા હૈયાને ભરતું ગાને?
લીનર ભરાઈ મને બાહીર બોલાવે,
આંખ જોલીને અંદર છુપાતું શાને?

કેાણુ૦

કેમી હજાર વાત, હોઠ કેમ બિધડે?
મનના ભુલવણે ના સ્વરને મારગ જડે,
માધવી પરાગે મલયાનિલ ભૂસા પડે,
હે રંગ રેલી કેાણુ રમે પાને પાને?

કેાણુ૦

સ્વાતિએ નેણુ રાહ જોતી બે લિભરી
આભે ગોરંબ મેઘ મોતી ના બચભરી,
મનની મોરલીએ મિલનની એ કૂંઠ ભરી
હે લાખ લાખ મહુદો ચગવે તાને.

કેાણુ૦

૧૯૪૬

મમતા-ખ્યાલી

કેણુ રે આવી ઠડે ગયુ
મનને એની સીમાઓની પાર જવાને કૈ' ગયુ ?

પાંપળ ખીડી આંખને ઘેલી
દેગ તે નવા લાઘે,
સોણલે ચડી પાંખ રે પેલી
પાર જવાને વાઘે.

મતવાલી આ મમતા-ખ્યાલી
કેણુ રે આવી દે ગયુ ?

કેણુ રે૦

આત્મગાણુના કોઈ આજે તો
જન્ધ ના એને જાંધે,
ધૂમવા એ તો દિગદિગન્તો—
પારના મેતુ માધે;

મનખામાથી માયાને કોઈ
છાયા જનાવી દૈ ગયુ

કેણુ રે૦

ભુલવાણે

કોઈ કો'ને એ કોણ મારી કુંવે રે
 ગીત નીત ગાયા કરે ?
 પાનખરમાં પરાગના પુન્ને રે
 નિત પ્રીત પાયા કરે ! કોઈં

એના શબ્દો તો પૂર્વજો પુરાણા,
 તો ય સૂરો નવા ને નવાં ગાણાં,
 ભણે શવણોમાં અમરત આગમનાં અરે. ગીતં

કયાં રે પલમાં એ પૂર્ણ તો પમાતું,
 લાખ વર્ષોમાં એ ન ઓળખાતું,
 મારાં સોણલાંને કમરણોનાં અરણે ભરે. પ્રીતં

કદી અંતર વસંત-રંગરાગે
 કદી ભવભવના ભગવા વિરાગે
 શીદ આંસુ આનંદને ભુલવણે રરે
 કોણ આબ્યા કરે ? કોઈં

મમતા-ખ્યાલી

કેાણ રે આવી રહે ગયું
મનને એની સ્ત્રીમાઓની પાર જવાને કૈ' ગયું ?

પાંપણ ખીડી આંખને ઘેલી
દેશ તે નવા લાઘે,
સોણલે ચડી પાંખ રે પેલી
પાર જવાને લાઘે.

મતવાલી આ મમતા-ખ્યાલી
કેાણ રે આવી રે ગયું ?

કેાણ રે૦

આનુષાંબુના કોઈ આજે તો
જન્ધ ના એને જાંધે,
ધૂમવા એ તો દિગ્દિગન્તો—
પારના સેતુ સાંધે;

મનખામાંથી મામાને કોઈ
છાયા જનાવી લે ગયું.

કેાણ રે૦

દિવારવપ્ન

આભમાં શારદ ચંદ્ર શો સુંદર
 ચાંદની તેજ રહ્યો તો રે વેરી,
 ખીટું મહસ દલે ચેત જન્મુર
 નીલ જલે રાજકમલ રૂપેરી.
 પાંપણને પલકારે સોહાગણું
 કેવું મધુર મેં સોણલે મીઠું
 અંજરને અમકારે શું નમણું
 રૂપ તમારું મનોહર હીઠું.

ખીટુ સોહિલીના સૂર ભરી ભરી
 રેલી રહ્યાં જમરી ને મિનાર,
 મેઘધનુષ્યના રંગ ઝરી ઝરી
 નૃત્યના બિડી રહ્યાં'તા કુવાર.
 સાજ ને સ્વરના રેખા ને રે રંગના
 મંગનો ભવ્ય રે કેવો મવાહ,
 હૈયાં તો મસ્ત જનીને ઉમંગમાં
 નાચતાં બૃહ્યાં'તાં કાલની યાદ.

ઓ રૂપસુંદર કલ્પના-પાંખથી,
 સ્વપ્ન કેરી રાગરંગ મવારે,
 આલ્યા તમે મનમોહન આંખથી
 મારા અણુધ આ હૈયાને દારે,

આવે....જાય

કેઈ મારે આંગણે આવે ને જાય,
હસતું હમાવતું રહતું રડાવતું
ઐઠંદૈ અળગું લહાય.

કેઈ મારે૦

નીલાં આકાશ છાયાં સ્થામ રંગ-શોભને,
દિરઘોના કંચનામાં તેજ પૂર્યા ગોપને,
ઝાકળનાં મોતી ઝરે દોરે ચૂંચાય નહિ,
આગિયાની ઝગકે શાં અજવાળાં થાય.

કેઈ મારે૦

શું સ્વર્ગગગાને તીરે દેા અખસરા,
હુસાવે દેશ બીના સ્નાન કરી નીતયાં,
ઝરમર ઝિલાય તો ય અંજલિ ભરાય નહિ,
બીના બીના હોઠ, કંઠ કેરા મુકાય.

કેઈ મારે૦

સ્વરની મુગન્ધભરી છસકે દક્ષિણ હવા,
સ્મરણો ને અંખના જાગે રૂપે નવાં,
પાણીભરી આંખ તો ય ખ્યાસ તો છિપાય નહિ,
પાંપણ ભીંજાય, પ્રાણ તસ્સ્યા રહી જાય.

કેઈ મારે૦

અગમ્ય શ્રદ્ધા

મને કોણ બોલાવે રે આઘે આઘે માઠ કરી,
કોણ બાર બોલાવે રે પુરાણી પિછાણુ ધરી?

શોધી ભૂમિ કયા છાની રે ખૂણે કયાં વાસ હતા,
શિક્ષા દેવતા માની રે મંદિર ઝોના ત્યા જ યતા,
મારા પુષ્પને પૂજન અર્થે ને અર્ચન ત્યાં જ ધરું,
ગાયા ગીતનાં આર્જવપ્રાણુના સ્પંદન ત્યા જ ભરું
બેઠો સૃષ્ટિના નાના રે સીમાહારને બાધી લઇ,
અજ્ઞાન અચેતના રે છવાયા ત્યા આધી થઇ.

કોણ આવી ત્યા આછેરા સુચેતન તેજ ઝળે,
મારા વિશ્વના મોઢેરા ડૂંચે ભર્યા હેજ હરે.
“તારા નેણલા આવડા રે અખૂઝ અભાણુ” કહે
“જરા જાગ બે કેવડા રે વિરાટ પ્રયાણુ રહે”
મારા ઝોરડે અતરના ઠલોઠલ પાગ સૂના
ગાયુ ગીત ને અદરના છવોછલ આરજૂના
હુ તો પેખતો વિમ્બિત પહાર આજે ના જાણુ પડે
નિત સાઠ સુણુ તે વાર જૂની ઝોળખાણુ જડે
માગી સૃષ્ટિની નાનકડી મીમાઝોની પાર મને
લણે ખેંચતી પાયકડી દિશાઝોના દ્વાર કને
મેં તો દાળીને અતર હુ જ માયાભર્યા વાસ મૂક્યા
આજે પાય ધર્યા સનમુખ લહુ આકાશ જૂક્યા

આવી ઊભા તમે એક પલકમાં એ
 વીજ શા ઊડી ગયા બીજી વાર,
 દેતા ગયા ના'ના મુગ્ધ હૃદયાને તો
 શેષમાં ઝંખનાના પાસવાર.

સોણલે આવીને જાગરણે કીધી
 નિર્દય અર્ધ મિલાપની વાત,
 મિથ્યા કરી મારી જિંદગીને દીધી
 વેદના શૂન્યતાની મધરાત.
 આજે હું માગું એ પ્રિય હે આવો ફરી
 એ રે આ સ્વપ્નમાં એક જ વાર,
 દેર વસાવી દો એક તમે કરી
 અભિનવ સોણલું ને સંસાર.

પૂછું કરો મારું અર્ધ આ મિલન મંગલ પ્રેમ ઠેરા વરદાને,
 એ તિર મુન્દર એ રૂપમેહન! નિત્યનાં જન્મુર દર્શનદાને.

૧૪૪

અક્ષય ઝરો

જતાં જતાં જીવન વાટે
કેનાં ગીત સુણાયાં,
અણુજાણ્યા આ કેના ઘાટે,
અંતર-નાવ ફસાયાં !
કેની એ પકડાયા
પાછળ ગોપન કાયા !
માઝમ રાતે શા ચ ઉઠ્યાટે
સોણે કેને દેખી,
અણુદીઠા અધીરા તલસ્રાટે
જાગી જવાતું પેખી.
નેણે જાડું છવાયાં
એવી મોહન માયા.
માણું આજ તમારી પાસે
એક જ દર્શન દોને,
જીવનના એકલ આવાસે
એક ઘડી તો રા'ને.
એક જ ક્ષણમાં ભરો
અક્ષય અમૃત ઝરો.

૧૯૪૧

ઓ એ વિશ્વનાં રૂપ વિગટ મુજે નવ જાય વદ્યાં
 રે શી પાર વિનાની એ વાટ ડોડોડો જાય વદ્યાં.
 હું તો ઉગરે યભતો આવી, અમેય શું ઓળગવા,
 ગયુ ઝખના કોઈ જગાવી, ગદ્ય નહિ જાય હવાં

જહું આગળ જાણું ન પન્ધ અપારને કેમ કરું!
 આડા જોમને, કાળના બંધ વિમામણે એમ હળું!

તું તો પાખ્યાની કીર્તિ રે, અપ્રાપ્યની નિત્ય કથા,
 તું તો આખ્યાની દીપ્તિ રે, અજાંખ્યાની ઉગ્ગચથા

તો યે શ્રદ્ધાનું એક મુકાન તોકાનના મધદરિયે,
 તારાં પામવા નક્કી મકાન અનંત, મુમાદરિયે

જોમ મુગ્ધ અણુધને જ્ઞાન-પિછાનનાં દર્શન આપે દીધા
 એમ દેશે તું ધ્યેયના હાન વિધાન મશ્વરન તેજ કીધાં

તુ અપાઝ તું વિશ્વ અરૂપ વિગટ મહામયતા,
 તું તો મત્યનું મુદ્દર રૂપ અપૂર્વની મગલતા.

૧૪૪૧

૪ વ્યાપ્તિ

ફરી વાર મને કોઈ જાંધશે ના,
મારા મનના મમતા તાર તૂટ્યા એક વાર
હવે ફેર સાંધશે ના.

ફરી વાર૦

મારી પેલી મૂંગી મન પ્રીત
જની જાણે એક અનિરુદ્ધ ગીત,
જુગેજુગે જૂરતા પ્રાણની ઝંખના
જન્મોની આરત નિત્ય અતીત;
એના સ્થળ ને ઠાળના જન્ધ દિશાના સંગંધ
છૂટ્યા હવે સાંધશે ના.

ફરી વાર૦

જાણે મારાં એકનાં આંસુ ને સિમત
વસી રહ્યાં વિશ્વ-સમસ્તને ચિત્ત,
અનન્ત એ અંતર સંપદન સ્વારો
પ્રગટતા મનના પ્રીતમ મિત
એને લાધ્યા અજોચર નંદ અનાહત છંદ
વિરાટને જાંધશે કયાં ?
એને જાંધશે કયાં ?

ફરી વાર૦

રેલાવો સ્વરધારા

ગાયક ગીતોના હે મારા,
મૂંગા શબ્દપત્રે રેલાવો સ્વર-સંજીવન-ધારા.

ગાયક૦

ક્યારે આંસુ વહે ક્યારે સ્મિત,
વિરાગ ને વળી પાગલ પ્રીત,
આ જ અજંપા નાના ઉરના
કંપ મહી પલટાવો ન્યારા.

ગાયક૦

મનના ગગન વિષે જો છાયા,
ઝંઝાના ધન શા ઘેરાયા,
વીજ-કડાકે ઘોર ગર્જના
જાર મેઘ વરસાવો સારા.

ગાયક૦

વાણી વહે અધુરે ઉચ્ચારણ,
અધર તણાં અધખુદ્ધાં જારણ,
અનહદ છંદે નાદગ્રહનાં
ગુંજન પ્રગટાવી દો ખ્યારાં.

ગાયક૦

૧૬૫૦

મંગલ પ્રણેતા

પૃથા હે છો પ્રાણ સૌ આ પ્રવૃત્તિના,
તારા નામે ત્રસ્તના ત્રાસ ભાગે,
તારા આવ્યે સુખ મૌ લોક બાગે,
દાતા હે અધકારે તેજતૃપ્તિના.

તારા હૃદે પૂર્ણ શા કોમળા કરે
ખીએને તું પ્રાણદાને ભરે છે,
પાને પાને ચેતના સંચરે છે,
તારે મિચ્યે અપૂર્ણ વૃદ્ધિને વરે.

રંગોના હે રાજવી નિત્ય નૂતન!
પુષ્પોમા તું પૂરતો ગંધ રૂપ,
શોભા દે સૌ સૃષ્ટિને શી અનુપ,
તારે ખીલ્યે પ્રકુલ્લે પૂર્ણ યૌવન
પથીને તું પંથ દે નિત્ય યાત્ર હે,
તારા પ્રેમાં મારતો વાય ચંડ,
સ્વામી તુ તો શક્તિ કેરો પ્રચડ
તારા તેજે પ્રોત્ત્વલા વિશ્વમાત્ર હે.

દૃષ્ટા સૌ સત્યોના હે શિવકર,
સૌન્દર્યોને તું જ દે છે સ્વરૂપ,
તારા જ્ઞાને ગમ્ય છે સૌ અરૂપ,
માગ્યોના હે પ્રણેતા ઋતભર

અનુભવત્રયી

મને મન ભરીને ગાઈ લેવા દો મિત,
 ઘેલાં મારાં ગીત ભણે ને પાગલ મારી પ્રીત,
 મને મન૦

સુરનાગરને તીર ફરી ફરી વીણું માણેક મોતી,
 મનભૂમિના નિત નવાનવા દેશ રહું હું ગોતી,
 જો કે અનુભવનાં કેવાં ભિંદે ગગન આજ અમિત.
 મને૦

આજના નંદથી અંતર મારું મભર ભર્યું આકંઠે,
 આગમના અણુમારે અધીરું અખી રહે ઉતકંઠે,
 કેઈકથાની વ્યથા ધરી જોપને ભાગું અતીતનું સિખર.
 મને૦

વિશ્વ સીમાઓ વિલોપી અપારને પાર કદે મારી પાંખ,
 અતરતમ અગોચર અનુભૂતિએ સ્થિર પ્રજાની આંખ,
 ઝળના દર્શન-સ્પર્શનથી મૌન મુખર જાની ભિંદે મિત.
 મને૦

એક શુક તારલી

સંધિકા સુરમ્ય રંગ કાજળે વિલીન થાય,
રંગલીન તેજ અંધકારને ઉરે લપાય;
સહુ દિશાથી ધૂમસેર ને ચડે,
ધૂંધળા નભે અડે;

કોઇ એકલું વિહંગ ફર રહેજ વાર
ખોલતું ગિઠાયલાં શું ક્ષિતિજ-દાર ।

સાંધ્ય આરતી તણા નિનાદ

ધંદના સુણાય નાદ

ને પ્રતિધ્વનિ સુતા, શમ્યા, વહે ન મંદ એ સમીર
ફલાંત સૌ ઢળી પડેલ, શૂન્યતા કેશી ગભીર.

ત્યાં અધૂર તેજની લક્ષીર વ્યોમમાં ભરી

શું એક શુક તારલી, ધરી

સહસ્ર સૌમ્ય દીવડી અહો સજે વિભાવરી.

૧૯૩૬

વારુણીને રહસ્ય

આ પૂર્વને અરુણ રંગ બળી પ્રતીચી-
લાલાશ જે ઢળી કમુંગલ મૂઢ ધૂંટી;-
મધ્યાહ્નના સુરજ કેરું સુવર્ણ લૂંટી,-
ને રાત્રિનાં તરલ તારક તેજ મીંચી,-
-જે શ્રી વહે મધુર મોહક ને પ્રસન્ન;
તે એવું રૂપ ધરી માદક મત્ત છલ
ધૈ ચંદ્રિસા જલધિ ધીર ગશીર શાંત
કેવો પ્રમત્ત નયવે મદિસા ! સ્વછંદે
તોફાની એ જ ઉરમાં પછી શું થ નન્દે.

આશ્ચર્ય શાં સુભગ મુન્દર હે નિતાન્ત !
સંમોહિની તરલ વારુણીને રહસ્ય
સંજીવની અભય મંગલ હે સુધામય.

૧૯૫૦

વધૂ હે !

વધૂ હે !

ક્ષણે ક્ષણે તું નવરૂપ આવે,
આશ્લેષમાં તું, નહિ તો ય દશ્ય,
આંચલ્યને અંચલ શાં છુપાવે
ત્રિકાલનાં શાશ્વત ઓ રહસ્ય.

સૌન્દર્યની આ છલના અભાણી
તેં ગોપવી ધૂંધટ રમ્ય દેશે,
ને તો ય શો યોગ રહી છું માણી,
તું નિત્ય છાયા, મધુ છલ વેશે.

તારે પથે સૌ અવિરામ યાત્રી,
તું રાત્રિ તો ચે ધતુરંગ-ગાત્રી;
અસ્પર્શ્ય ! તેં અંગ ભર્યું બધું હે.
વધૂ હે !

૧૯૪૮

હે નિત્ય કન્યા

હે નિત્ય કન્યા !

તું માનસી સૌ મન માનસોમાં
કલી પ્રકુલ્લે શુભ પદ્મહાસિની,
હે ભાવિની નીલમ સ્વપ્નવામિની,
આકાશના કોમળ આરસોમાં,
અજસ જ્યોત્સ્ના રજતે રજેરજે
તું કલ્પનાતીત સજ્જવટે સજે,
અનાગતોનાં શુ અવગુર્ય રમ્ય
તુષાર, જે અમૃતનાં અગમ્ય.

સુદ્ધર તો થે તવ આરુ સ્પર્શન,
અમૃતંતુ આ જ શું મૂર્ત દર્શન.

મંવેદના ઓ જાની જાય ધન્યા,
હે નિત્ય કન્યા !

૧૯૪૮

હે નારિ!

હે નારિ તું રૂપ અરૂપ તત્ત્વ,
તું કાલને કોટિ પરોઢિયે ભીગે,
અનંગના રંગભરી, અવણ્યની
અગપ્રભાએ, ક્ષિતિજે સુવર્ણની,
પેખી તને પૂર્ણ રૂપે યુગેયુગે.

તુપાર શું જોલતી લોહ પાસિકા,
પ્રચ્છન્ન પાયે અભિસારિકા લહી,
વાયુસ્વરૂપા નિરખી નિહારિકા,
ને મૃત્તિકા અમૃતધાર રૂઢે વહી.

ને સ્વપ્ન તું જાગૃતિમાં ચ, મસ્ત
હિરણ્મયી રે છલના, અનસ્ત
તું બ્યંજના, વિશ્વનુ મંગલત્વ,
હે નારિ, તું રૂપ અરૂપ તત્ત્વ.

૧૯૪૮

હે આઘમાતા !

હે આઘમાતા !

અતીત-અદ્ભુત-અપૂર્વ અંકના,
તું મૃત્તિકા નશ્વર,-તો ય અમૃતા;
અનંતની એ અનિરુદ્ધ ઝખના,
યુગો યુગોના ચિર મત્ય મંરમૃતિ,
અસ્પર્શ્ય, અદૃશ્ય, છતાં ય પાર્થિવ
રૂપે રહી મર્ત્યની શ્રેષ્ઠ મંમૃતિ;
જે વિશ્વના વૈભવ ગર્વ ગૌરવ
સુભંગના અક્ષય ભવ્ય પૂર્ણતા.

હે મત્ર વાણી ઋત ઉર્ધ્વધારિણી
તું પ્રાણને પાવન ગર્ભધારિણી
જે અધ્રુવે સૌ ધ્રુવ શા મમાતા !
હે આઘમાતા !

૧૯૪૮

હે નારિ!

હે નારિ તું રૂપ અરૂપ તત્ત્વ,
તું કાલને ક્રોટિ પરોઢિયે ભિગે,
અનંગના રંગભરી, અવર્ણની
અગપ્રભાએ, ક્ષિતિજે સુવર્ણની,
ચેખી તને પૂર્ણ રૂપે યુગેયુગે.

તુષાર શું ખેલતી લોહ જાલિકા,
પ્રચ્છન્ન પાચે અભિસારિકા લહી,
વાયુસ્વરૂપા નિરખી નિહારિકા,
ને મૃતિકા અમૃતધાર રૂઝે વહી.

ને સ્વપ્ન તું જાગૃતિમાં ય, મન્ત
હિરણ્મયી રે છલના, અનસ્ત
તું વ્યંજના, વિશ્વનૃ મંગલત્વ,
હે નારિ, તું રૂપ અરૂપ તત્ત્વ.

૧૬૪૮

હે સત્ય

યંભી શું વિશ્વની કાંતિ, સૃષ્ટિ ઓ શમતી જતી,
શૂન્યતા ભયની ભાંતિ, ગતિ શું સુખત થૈ હતી !
ચેતના ગુપ્ત થૈ જાડયે, તુટે ઓ અચલ ઋત,
કારમી કલાંતિમાં ઘોર વિલુપ્ત સઘળાં સત,
સ્થાન આકાશમાં વ્યાપ્ત વ્યાકુલ વિશ્વની કથા
સ્તબ્ધ થૈ, શૂન્યમાં રૂદ્રા ભીંસતી દારુણ વ્યથા.

નરત એ વ્યગ્રતા ફેરા પારાવારે મહા અરે
અસહ્ય, ક્યાંથી આવે આ રુદ્ધ ને અસ્ફુટ સ્વરે
વાણી ત્યાં વેદનાની જે પ્રાર્થતી ભીત નિભંચ
ત્રાતા હે બ્રહ્મ ! હે સત્ય ! અસતો મા સદ્ગમય.

૧૯૪૮

તેજ હે

અંધારાં આભમાં છાયાં, પૃથ્વી તો આંધળી થતી,
તત્ત્વનાં તેજ હોલાયાં, ણુદ્ધિ યે મૂઢ થે જતી;
આથડે ભૂલતી વેલી વૃત્તિ આ મનની બધે,
દિશા ના, માર્ગ ના ક્યાં યે, શોધતી ધૂમતી વધે :
પ્રવૃત્તિ પ્રગતિ ક્યાંથી, તિમિરે મર્વ વિહ્વલ,
બ્યાપ્તો આ વિશ્વમાં કેવો કોલાહલ જ બ્યાકુલ.

સંતોના અંતરે ઊગી આરજૂ આત્મ-દર્શની,
સમાઈ તપના તારે લાળો ને કોટિ વર્ષની
મંત્રના સ્વરૂપે શુદ્ધ, શુભ ઊઠી ગીતિમય,
તેજ હે દિપ્તિ હે દિવ્ય ! તમસો મા જ્યોતિર્ગમય.

૧૯૪૮

હે નિત્ય

વયોની માધના ઢેવી મસ્કૃતિ સ્થાપનો કીધાં,
સેકાઓ શક્તિને મેવી, જ્ઞાનના વારસા લીધા,
તો ચે આ પાથવી સત્તા હિંસા ઢેરાં અનર્ગલ
મંથને, માત્ર શુ પ્રાપ્ત અતૃપ્તિનાં હલાહલ !
મંતાપે વેર ને ક્લેશે અસ્થિર માનવી-મન
જૂથાતું, અકળાતું, ને ઘેલુ થાતું ક્ષણેક્ષણ.

સ્વાર્થના, દુષ્ટ વૃત્તિના, પાપના, પરિશોધને,
શુદ્ધિ; ને તપનાં પુણ્ય દેવાને આત્મભોધને;
કાલ ને સ્થલની લોપે સીમા એ મુક્ત ચિન્મય,
સ્વયંબૂર્ણ હે નિત્ય ! મૃત્યો માં અમૃતમૃગમય.

૧૪૪૮

માનસને આરે

મારી પાંપણના દારે

ઉઘડે રે તારી આંખડી હો છ.

પલકે પલકે રે તારી

નવલખ તારાઓ અખૂંકતા,

ફરકે ફરકે રે તારી

સચરાચર વિશ્વો જૂલતાં,

દાણુની સીમાની પારે

ફરતી ફરે રે તારી આંખડી હો છ.

મારી૦

અધૂરી વાણીમાં મારે

ગાવાં રે ચેલાં ગીતમાં,

મનખાને નાના માળે

જીલવવા બાંધી પ્રીતમાં;

મારાં માનસને આરે

ખૂલશે ને પદ્મપાંખડી હો છ.

મારી૦

૧૬૪૮

પ્રગટો

જરસ જરસ આપાદી બાહલ,
શ્યામલ સધન મજલ અંજરતલ,
રુદા ધરા કરી દો રે છલછલ. જરસ૦

આ મધ્યાહ્ન ધણે સહસાના
પ્રચંડ રણની જ્વાળા,
એને શીતલ સજર ભરી દો
મેઘે જાર હિમાળા,
રણમાં રિપ્ત પૂરણ લહરાવો નવ અંકુર હરિયાળા,
સ્પરશે મત્ત પવનને પાગલ.

જરસ૦

તલસી તલસી આથડતી તૃષ્ણા
પલપલ ઘેટી અઢેલી,
એ મરેવન મૃગજળની માયા
વ્યર્થ લીઓ સઢેલી,
મેઘધનુષના રંગ-મિલનની સ્વપ્ન-મધુરતા રેલી,
પ્રગટો પરમ તૃપ્તિજલ નિર્મલ

જરસ૦

૧૯૪૮

કલ્પના

મન-ગગનને દૂરને દેશે,
કિરણની રંગકેડીએ પ્રગટે કલ્પના કોણ અનુપમ વેશે.

મન૦

સોનલ વરણી ઝલકે ઝલકે તેજ સૂરજનાં રેલ્યાં,
નીલમ આલને આંગણે કુંકુમ પગલે કેસર મેલ્યાં,
રાજદુલારી શી રમતી કલ્પના

સુન્દર સોના-પરીને રે વેશે.

મન૦

આંદનીએ ચારુ ધવલ શીતલ સ્મિત મધુર રે વેર્યાં,
સાત સાગરનાં ભરતી-ભોળંએ રૂપલાં મોતી વિખેર્યાં :

પૂનમ-ચંદની શી ઝરે કલ્પના

કોમલ રૂપા-પરીને રે વેશે

મન૦

વનના વાયુ ને ફૂલ-કલીને રે આજ વસંતની વેળા,
નીલ નિકુંજે રે પરિમલ-પુજે શી મહાલતી માધવી મેળા,
ફાગણની ફાગ હોરીએ કલ્પના

ઝૂલતી ફૂલ-પરીને રે વેશે.

મન૦

દૂરની દુનિયા દેખવાને ઓ રે ભવનાં ભાન ભૂલાવે,
ઓ રે આનન્દના અમૃત ઘૂટડે સ્વપન ઝૂલે ઝુલાવે
દૂર ને દૂર તે દોરતી કલ્પના

જય કયાં કોણ અટીકે રે દેશે.

મન૦

દિયો

હે ભુવન ભુવનના સ્વામી,
આ ઝંદે આંચુની ધાર, દીન ચોકાર,
પુનિત હે પાવન નામી !

હે ભુવન૦

આયમણી આ સાંજ ભૂખરી ઝાંખી ધૂમર,
રે અંધ આંખ મો અંગ ધૂજતાં ભાગ્યાં જર્જર;
અને પગલે પલપલ થાક લથડતાં ડગમગ ચરચર.
એને લિયો ઉઘાડી દ્વાર, પરમ આધાર,
ચરણ રે' ચરણે પામી.

હે ભુવન૦

અંતરમાં રમરણો અગણિત શાં સૂતા પલપલ,
એ જાગી દેતાં ઠાક, દુઃખદાવાનલ પ્રજ્વલ,
એને અંક ધરી દો શાંતિ-સુખ હે શીતલ વસ્ત્રલ.
અને દિયો અભયનાં દાન, સુધાનાં પાન
અમલ, હે અન્તર્યામિ !

હે ભુવન૦

કોણ જોલાવે

મને કોણ જોલાવે રે,
સાગર, ખારથી હાથ લંબાવી જોરું જોરું કોણ આવે ?
મને૦

શેરવડાળનાં સાગરપારનાં પરીજોનાં રિમતરૂપ,
જોણુલે શાં રે રાજકુમારોનાં સાહસ શૌર્ય અનુપ,
મુગ્ધ કથાઓનાં ગીત ઝરીઝરી ગંસરી કોણ ગળાવે ?
જો રે મને મેઘના રંગ સળાવે. મને૦

જીવનશુદ્ધમાં ભૈરવ ભેરીએ સિન્ધુડાને જય સૂર,
કોમળ વિહ્વળ જોલ પિત્રુના જો રે મિત્રાવી મધુર,
મુંદર, અંતર-તાર ઝણાવતું મંથર કોણ આ આવે
જો રે મને વ્યાકુળ કોણ ગળાવે ? મને૦

સંધ્યાએ આરતી ટાણે ધૂનીધૂમી આયુનાં વંત અપાર,
શ્રાંત આ પાન્થના અંતિમ રાહે પાવન પુણ્ય પથાર,
સત્ય અનંતનાં જોહે સુમંગલ દારને કોણ જોલાવે,
જો રે મને આપમાં કોણ સમાવે ? મને૦

પથ-પ્રીતિ

‘આ પાન્યને ચોક દિ’ ગતવાનો
 દેગો ?’ ઊભો હું તવ દ્વાર પહો,
 હસી જિઠે નેણ જવાળમા કાણે
 ને ‘આવ’ મૂગા વળી જોરમા ભાલો.

ને રાહની માજગતા કથાને
 વહી જતી રાત જરા ન જાણી,
 કયાંક અને અતઃ પ્રેય પ્રેમે
 છતી ગયા એ ન કળાયુ કેમે !

પરોઢિયે ‘ઠેમ ત્યજય વાસો’
 દળાવતા અતઃની વ્યવાને
 ‘ના ભૂવશે પ્રીત ઠે પિછાણી’
 મુણી વહ્યા નેણ હવે ન લૂણુ

હંમે ધત્રી બે નયનોની માધુગી
 વાટે વશુ દર્દથી હું આધુગી

૧૯૩૮

બેકરારી

તમે આવો અને આ જવાબની દુનિયા ખૂલે મારી,
ખીજાંમાં પહાર જાગે, ઇશકની આવી ચઢે સ્વારી;
અને અરમાન આવે છે જવાબીના નવા વેશે,
ગુલો શાં મુશ્કુરાતાં ગુલબદનના કોઈ સંદેશે.

નમેનસમાં નશે છે તાજગીનો આજ, હસ્તીમાં
પ્રમાદીને મળ્યો છે આસમાંનો સંગ મસ્તીમાં.

નઝરની બિઘડે આલમ અજબ એ રૂપ પહારીની,
હવા બંધે છે હવે ઘે રાજ આહટ બેકરારીની.

૧૬૪૬

તમારી સંગાથે

તમે ક્યારે ક્યારે,
મળી જાઓ જ્યારે પથ પર મને કોઈક પલે,
તમારી આંખો ને અધર મધુરા તેજમ જલે
પ્રણલ પરશે અંતર તલે.

અને હું જાણું કે
તમારે મા'રે ચે અવર પણ સ્નેહી ઉર ધણાં
વહતા નિત્યે જે સુહૃદ ઉર મૌન-દર્ય-ઝરણાં
પ્રણય-તિથિનાં નિત્ય શમણાં.

કદી એ મો છોડી
સદા માથે જોડી વહવી ણધી ના જિન્દગી ધને,
જલે, આ આયુષ્યે પણ મળી શકે તેટલી ઘડી
તમારી સંગાથે મરમ વહવા અંખન મને.

૧૯૪૦

મિલનમાં વિરલ

અહો તે સત્રીએ શરદની હતી પૂનમ ખીત્રી
અગાશીએ જ્યારે સ્વજન સહ સાથે રહી ઝીલી.

તમે આધે બિચો નિકટ કરીને ચંદ્ર નીરખો,
દશા સંતોષે તો અમિટ નજરે એકસરખો;
અને પાસે તો એ તમ મુખ રહું હર જ ચતુરું,
સહા ઝંખી ઝંખી નીરખી ઉર આ રોજ ઝૂરતું.

મને ના આકાશી હિમકર નિહાળી સુખ મળે,
અરે પોતાનાનાં પર હરશને અંતર બળે;
તમે આધેનાં નહીં કરી લો ફેટલું બધું
ફક્ત પાસેનાં અલગ જ ધકેલો નિત વધુ.

અગાસી અન્ધારાં ભરી દીધ તમે પૂનમ દિને
હીધું સાથે રૂઢીને ચિર વિરલનું દર્દ જ મને.

૧૯૪૪

અતૃપ્ત રમૃતિ

ગુલાબની પાંદડીએ શું પૂર્યો
આવી મને ખેંચી પલે મિલાપની।
કપોલ ને ઝોષની ખ્યાલીએ કર્યો
ઘેલો, ભરી-આંખડીએ-શરાબની.

ને આજ હું એ જ મિલાપમાં લહું
સંભવની સુંદર। જે મધુ ક્ષણે
ચૂમી લીધી, યાદ ફરી કરી રહું
મેં મુઘ્ધ ભાવે ભરપૂર પાંપણે.

રે તો ય આ હૈયુ કદીક ઝંખના
કરી જિઠે દર્શન ને મિલાપની,
એ સત્ય ને સ્વપ્નની સૂક્ષ્મ વ્યંજના
જગાડી દે સોહિણીને વિલાપની.

દીધાં મને દર્દ, વિયોગની વ્યથા,
આ શાશ્વતી દો કરી પ્રેમની કથા.

૧૯૪૪

વ્યથાભર હૈયે

આવી મને ફરીફરી શીદને મતાવે
આ અંતરે વ્યથિત, અંચલ હે કઠોર !
હું માંડ શાંત કરું રે સ્મૃતિ શબ્દ-ચોર,
ત્યાં વેદનાની મુરલી વણી રે જગતે !

હું મુગ્ધ રનેહ ઉરનો તુજને ધરું, ને
તું તો અમ્મદા ધરી મૌન વિદાય ધાય,
હારી ઢળે દરશનોત્મુક નેણ, હાય
જૂરી અતુલ જલથું, કદી ના ઠરું રે.

ત્યાં પૂર્ણ આ મધુર સુન્દર પ્રેમ આજે
તારો મહાય નહિ, ના ઉરને કળૂલ,
હું રૂંક, તારી હીધ સંપત આ ન છાજે,
માનું હજી ય પળ આ કશી યાય ભૂલ.

શંકા અધીર, મુખ પ્રેમ શકું ન માણી
હૈયે વ્યથાભર, ન પ્રીતની ખોટ બાણી.

૧૯૪૬

ઉપેક્ષા

રહેા મૂંગાં મારાં, મધુર અભિલાષો હૃદયના,
અને સ્વપ્નો મોઘાં અભિનવ રચ્યાં જીવન તણાં,
નવા છન્દે નન્દે નિત પ્રગટતાં ઊર્મિ વહતાં,
ળનો ગીતો ઘેલાં અરવ અવ આકુંદ દરતાં.
આહો જે પ્રેમેથી પરજન થતાં સૌ નિજ સમાં,
અધીકું જીવ્યાથી પ્રિયતમ મળે, નિન્દગી ળને
મુધન્યા પામીને હૃદય-પથનાં સખ્ય જ, મને
અરે ત્યાં બુલાતાં વ્યરથ પરિમાણો સમયનાં.

હવે રહેવી આજે અદ્ય અવહેલા હૃદયને,
ત્યજે સંગાથી જે અધવચ, અરે નિર્જન વને;
ગમે આ વાચા ના, સ્વપન પળ ના કોઈ જ અહે,
પૂજાથી ધિક્કારી પ્રણય પળ, સૌ દૂર જ વહે.

બહે મારી વાળી ચિર અમયનું મોન અહલે,
વ્યથાઓ હૈયાની અવ ન કદી ત્યાંથી નીકળજે,
તમારી કોને ના કંઈ જરૂર યો પ્રીતિ મમતા ।
હવે જન્મમાં જ્યાં ત્યાં અરમ સ્વપ્ની જીવન ચિતા

૧૪૪૫

મોનનો ભાર

આજ તે મુજને દૂર કર્યો,
કશે પ્રિય મુજને દૂર કર્યો,
તું મુજ અતર વચે નિગતર
મને ન તુજમા ધર્યો ! આજ તેં

પ્રથમ મિલનની અમર મુમધુર પત્થો એ,
પ્રથમ ભિઘડતા ટોમવ કુચુમ દલો એ,
હે અભિનવ સુફર રંગે,
કરી પુલકિત કયા ઉમંગે
હર અનુરાગ લયો ! આજ તેં

તપ મુન્દરતાના રૂપ લીધેના ધામે
મુજ મુખહૃદય શ્વાતૃષ્ઠિ ધન્યતા પામે,
હુ પ્રભલ અનાહત હન્દે
નિત નીરખી રહુ આનન્દે,
વાવ જ્ઞાન વિસર્યો આજ તેં

તે કુણ્ઠ વિઠાડે તાર કષતા ગાને,
આ નિવદની મૂક વ્યજના શાને,
એ સર્વ ઈગિતો મ્હારી
કરી બાય ઉપેક્ષા ભાગી,
વિસ્મિત ચેતન હર્યો આજ તેં

થાં આર્તું અપંગ ઉપેક્ષિત પાય ન ઊપડે,
 તવ દ્વાર હૃદયનાં બંધ આજ ના ઊઘડે,
 રે આજે પ્રણવ વિરહની
 આ વ્યાકુલ વ્યથા હૃદયની,
 ને રહેજ ન હવે મહાનો,
 રે નથી જરા છૂરવાતો,
 બાર મૌનનો બરો. આજ ને०

૧૯૪૪

ગરલ ઘૂંટવાનાં

તમે ના આવો જો, મધુર રચનીની મુદભરી
થશે આંખી પેલી નયન કિરણે ચાંદની ઝરે;
દિને આ હૈયાનું ચનદલ ખૂલી અર્ધ અધૂરે
જિહારો, ના પામી દરશ મૂરઝાશે જૂરી જૂરી.

તમે ના આવો તો, કદી ય ન ચહું હું પણ જવા,
ળને એ શી રીતે? રચનિ-દિન માથે રહી સદા
ઘડયા ટેવાઠેવા અગળ મનસૂગા, નીરખવા
રથજો ને લોઠોને, કયમ કરું ત્યહોં એકલ કદા!

તમે ના આવો ને જવું જ પણ મારે રહું છતાં,
ઝરે આ મેંમારે જટિલ જગતાં ગંધન નડે,
મુખે મૂંગા મારે સહન કરવા દર્દ જ થતાં,
હસાની હોઠોને અરવ ઉર મારું નિત રટે.

મળે જ્યાં લાજો એ જનજન તણી મેદની, વચે
બમુ એકાદી હું મળુંવન ઉરોનો સ્પર્શ ના
જગાડે આ હૈયુ, સ્વપન તણી યે સૃષ્ટિ ન રચે,
કશી આ હાસી કે નીરસ વહવા પાત્ર રસનાં.

તમે એ ના જાણો હૃદય બરસો કેટલી વ્યથા!
ઝાને તો યે નાવો કશું ય નહિ રે રોધન છતાં?

અરે આ તે ડેવી ઠરણુતમ રે મરકરી, થતાં
સહાયે ના જોવી અકળ જનતી પ્રીતની કથા.

તમે દેશો હૈયે મધુર, જસ નિત્યે રહી રહી,
સુધાનાં પાત્રે આ ગરલ ઘૂંટવાનાં હર ઘડી.

૧૬૪૩

તમે જાઓ સૂનાં...

તમે જાઓ સૂનાં કલ્પવલ્લભા મન્દિર થશે
અને તોફાની આ તરલ લહરો શ્રાન્ત ધનશે,
વસન્તે આવે તે વનવનની વહેતી મુરભિનું
સહેલું શી રીતે કરણ ઉરનું કંદન મૂંઝું.

મુણે, આ હૈયાની ગજલ, તરછેડી છલકતી
વહેતાં આંસુથી, અધિર ઉરની આરત જરી
વિનંતી 'જાઓ ના'; વિકલ ધની જે આરજૂ, પછી
તૂટી જશે હૈયું, અમ્મલ ધનશે જીવલું અહીં.

અને આ મારી તો પુલક પુલકે અગ્નિ સળગે,
તમે જાઓ એનો અસહ દવ, જેની મહીં જાળી
જશે મારું આખું સ્વપ્નભર રે આયુષ, અને
રહેશે જાડીની ભસમ તણી એ નિષ્કળ કથા.

પછી એને ક્યારે, શતશત વહ્યા અમૃત ઝરા
શકે ના દેવાને ઘડીક પલ્લુ સંજીવન કલા.

૧૯૪૩

તું કાલ જાશે

‘તું કાલ જાશે’ ધજકાર અંતરે
વધી ગયા, એ અધીગઈ જોડકી ?
તું જાય પહેલાં લહુ એક વારે
એ ઝખના તો વધતી જ હેંટકી.

પગેદની ડોમળના સમું ગમ્યુ
તાળ મને દર્યાન પહેલી વાર,
જેવા તને ઉત્સુક નિત્ય મુન્ધ
આવ્યા દેત ત્યાંથી વાર વાર

જોતા તને તૂરિત અમાપ હેંટકી
મને થતી, તો ય હનતર વાર,
ફરી તને એઈ ક્ષીધા વિના કદી,
દેશે થનુ ના વગરો કનાર.

આગ્યે નહુ તારી કંઈ હું પેલો,
આનંદ મદાગ ઉશનો વધ્યે નતો,
ના દરખતામા ય દહી મને થનો
તને મમ દે ન, વિચાર સોદલો

તે કિન્તુ આ અતર એક દિ અં
જનાક જાન્યુ, જણજણ દંડિન
પાગી ઉપેક્ષા નવમાર, વિચિત્ર
સોડી કિડ્યાં હું અનનિદ આખરે

ને ભારથી પાય હવે ન ઊપડે,
 હુ ડેવી રીતે તુજ પાસ આવું ?
 રે હોઠ આ ડેવી રીતે જ ઊઘડે ?
 હૈયાની વાતો શી રીતે જણાવું !

અખ્યુ હતું માત્ર ઉઝે નિહાળવા .
 સૌન્દર્યનું નિમળ સત્ય રૂપ,
 ત્હારા વિશે જાગી જતું અનુપ,
 સંતૃપ્ત મેં મુખ શુ અંતરે થવા.

વિદાય પે જોઈ શકુ ન જો તને,
 તો હૈયુ આ કાટી પડે વ્યથાએ,
 ના આવવુ તો ય નકી જ છે મને,
 તને હુ હુ ખી કરું જો ન થાએ.

તું 'દાલ જાગે' ધણકાર અતરે
 ગદા અવજ્ઞાની વ્યથા થકી ભરે
 ૧૯૪૪

વિરહ અભિસાર

આપણે શું કદી એકબીજા દેરાં દેખવાનાં નહીં દાર
કોઈને આંગણ, આરગ, મંદિરે, મળી જવાં કોઈ વાર.

શણિત મિલાપની એક ઘડી વહે લાખ વિરહના ભાર,
ઓ પ્રિય કેવા અલૌકિક આપણે આદર્યા છે અભિસાર!

સ્વપ્નભરી એક અંતર અંજલિ જૂરતી જરવા પાય,
પાંપણ મોતી પરોઆં સોહામણાંકંઠ ક્યારેએ સોહાય!

જુગજુગ લગીયે આપણીશું કદી ના'વશે મિલનની વેળા,
જનમે જનમે અંખવા, જૂરવા, ફર ને ફરના મેળા.

૧૯૪૫

ચિર વિયોગમાં મિલાપ

બાપુ નહોતું પ્રિય જવ લગી સાથ છોડ્યો ન'તો તે,
કે સાથે હું સકલ પલમાં, એક ના કિન્તુ બે છે
એવું ક્યારે મન અનુભવ્યું રે ન'તું લેદલાન.

આજે જ્યારે ઉભય ઉરના સ્નેહ-સંગંધ તોડી,
છેલ્લાંદેલ્લાં મિલન વણુ તે આપણી વાટ છોડી,
ધણી ગ્યો રે પ્રથમ પગલે ઝાંકલો, થૈ અલાન.

સાથે શું એ કદી જની શકે, સિત્ત મારા થકી તું,
ને હૈયાને નિત તલસવું ખૂરવું રે વિયોગે!
ના, ના, છાં તો પ્રતિપલ થતું અંતરે તું જ જાગે,
માથે છો તું ચિર વિરહમાં, એટલું બાણુતો હું.

૧૯૪૦

વ્યર્થ યત્ન

મથુ તને ભૂલી જવા મથી રહું,
 -પલેપલે ને તવ મૂર્તિ-દર્શન,
 અગામ પે તાહું પ્રાણ-અર્પન,
 ભાગી જીઠે-નિષ્કળ રે જનેલ હું
 આહુ ડહી એક ઘડી ય ભૂલવા
 હજાર આવી ક્ષણ તો જભી રહે,
 રેતાળ દેશે જયમ કૃપ જોડવા
 ચામેરથી રેતી ફગી ધમ્મી વહે

માઁની જા'ની જીવનની પલેપલે
 તારા જ તારા અગણે મહા ભરે,
 ભમૂ અને જો જગવા' એકલો
 મ્હાને ય તાઁની અમુનિને હા ધરે
 ભૂલુ તને ભૂલી મને હું જો રહું,
 જને પછી ભૂલી જવાન શુ ચહું

૧૬૩૬

મને ના કહેશો

મને કદી ય એવું ના, કદી ય ના કહેશો સજે,
વિદાય-ઘડી એ જતાં જગત પંથપે જીવને,
અકેલ તમ સાથ હીન, ઉર-આયુ-કેશ વને
“જજે સ્મરણુ સાથ લે અટકી જાય દુઃખે રખે.”

તમે મુજથી દૂર યાવ નહિ સાથ દો એટલું
હવે સમજવું રહ્યું, તમ સુરેખ સોન્દર્યને
રહું તક્ષસી પ્રેમના ચિર પ્રસન્ન માધુર્યને,
હવે કદી ન એ મળે, લમવું જાનથી એકલું.

ભણે! ન તમ વાટને કદી ય રોધવા હું ચહું
પરન્તુ મુજ અંતરે વિશદ સ્થાન લીધું તમે;
હવે સ્મરણથી ભરું? કદી ય એવું બોલી લિયો
લૂંટી ન મુજ રોપ પ્રાણુબલ આમુ પાથેય જે,
અપૂર્વ વિજ્ઞ આપ એ આણુપૂરેલ રહેવા દિયોઃ
પછી અદ્વર લાવિને વિરહ એકલો છો સહું.

૧૯૩૯

સુગન્ધે નદોની

મળિ મ્પગે પહેવા, પ્રથમ કૂતી વાણ અધરે
અધૂરા માધુર્યે ઝગતી, વિગ્ધે અમ્કુટ મ્પટે,
અડી આહુ અગો ક્ષુભિત ણનતા સુન્ધ, સુકુલ
પરે કપી જાગે મલય અનિવે ઝાકા જલ

અને તારે સ્વપ્ના પ્રણય કવિથી ધૈ કુમ્ભિતા
ઠી ઝખા, ધારી જલ ધનુષના નગ ઝગતા,
“અધૂરા આશ્વેષે રસ ન્પજ્જતા સંચય કઠી
મનેના ઠોપોમા સગ્ગ મધપૂગ દઉં ભરી”

પછી ન્પશ કુકયા પ્રખર મન્તો મત્ત પ્રમગી
ગયા પાને પાને, પ્રતિયવ પવાગે દવ ઝરી,
જલુ આગે, રાગે, પલ્લ ન પલ્લ યે ઝખુ વરપા,
મને ઝોમેનામે જગવી અગ્નિની કઠી તૃપા

પ્રગાઠા આશ્વેષે ચરમ વગ્ધ્યા મેધ અમવ
સુગન્ધે નદોની પગ્મ, મહકયા માનસ કૂવ

૧૯૪૧

અપૂર્ણ-પૂર્ણ

મારી પાસે કશું ના ચરમ રહ્યું કને, આવી તૈં દ્વાર મારે
માગ્યુ, આપુ હવે શું! અધીર હૃદયને જે વળે કેં કરાર;
આવ્યુ ત્યારે હતું કે અવિરત મળશે, સંઘર્ષ કેં ન ત્યારે,
દીધું તેને દીધું કે પરત ન કરશે, આંહીં તો છે અપાર.
લેનારાં યે ય હાથે સઘળું લઈ ગયાં, જેટલુ લઈ શકાયુ,
ને જે બાકી રહ્યું તે પથ પર મળતાં મર્વ કોમાં લૂંટાયુ.
ને હું તો સુક્ત શ્વાસે અખિલ જગતમા ધૂમવા ભીડી ચાલ્યો,
ક્યાંથી આવી અચિત્યાં અરધ પથ મને રોડીને હાથ ઝાલ્યો!

ને દીધું “જિન્દગીની અભિનવ તમ જે સંપત્તિ બાવ દેતા
મારી આ છેલ્લવેલી હૃદયની અભિલાષા તમે ના ન કે’તા.”
હાવા હું તે શું આપુ, કશુ ન રહ્યું કને, મારુ છે રિક્ત પાત્ર;
દીધું તે “એ જ આપો, અવર નહિ કશુ, માગુ છુ એ જ માત્ર ”

ને એવું રિક્તમા એ સભર કરી દીધું, તેં કશુ રે પ્રપૂર્ણ
માગે આ જિન્દગીનો પથ ભરી દીધ ગી અંખનાથી અપૂર્ણ.

૧૯૪૩

વિયોગમાં યે

આ રંડના એકલવામ ખોરડે
આઝ્યા તમે, તે ક્ષણ મેં ન જાણ્યું,
અપૂર્વ મો સાજ મળવી જોરડે
સમૃદ્ધિને પાથરી એ પ્રમાણ્યું.

સૌભાગ્યના મંગલ પાપ ઊપડ્યા
એને શકું ના દઇ કોઈ આણ,
આઝ્યા વડે મૌન અદીઠ વાણ,
સોણા તણી સૌરભ ફેરના ગયા.

નાનો શી આ જિન્દગીમાં થ આવડી,
વિયોગમાં યે શી મિલાપની ઘડી.

૧૯૪૩

હું જ હતીને

આંખે આંખ મળી જવ માણે
કોણ હશે મનમાં ના જાણે;
અંજો અંજ મળે પ્રિય જ્યારે,
પૂછીશ-કોણ હતું એ-ત્યારે.

x

x

x

આજે આવી મળી છે વેળા
માણી રહ્યાં છે જે જણ મેળા,
ને અંતર મૂકી અંતર પર
સાંભળતું મન કીતરના સ્વર.

આસન પર તો એ જ બિરાજે,
એના એ જ ધ્વનિ ત્યાં જાણે,
ધાતી એક જ વાત હતીને!
હંસામાં તો હું જ હતીને!

૧૯૪૫

કરણો અવર્ણ

જો જો, પજો પ્રિય, લિંગે રવિ સિન્ધુ-કાંઠે
ને ભર્ગ ભવ્ય પથરાય વરેણ્ય વિશે;
જો લાખ લાખ લહરે લહરે તરંગે
રેલાઈ કાંચન રહે જલ નીલ રંગે;

ને તીરની હરિત એ ધરતી પ્રમત્ત
ઉત્કૃષ્ટ શી ઝીલતી તેજ કમુંળી મત્ત;
અરપશ્ય કોણ કિરણે કિરણેથી સર્વે
સંભોહી ણાંધ્યું સચરાચર રૂપ ગાંઠે.

ને આ હવા ન, વહી આવતું એ મુવર્ણ;
આ સિન્ધુના શીકરના, મણિ નીલમેભવલ;
ના ભૂમિ, રક્ત અધરે રિમત મુપસન્ન;
ને આપણે પ્રણયનું મધુમુગ્ધ સ્વપ્ન.

જો જો, પ્રકાશ પ્રમરે પ્રિય, આ પ્રકૃષ્ટ
અધોળવાં કિરણમાં કરણો અવર્ણ.

૧૯૪૮

હૈયે જાગે

મારે હૈયે આજે જાગે

કોણ આ ઘેલા કાગણ રાગે—

મારે હૈયે૦

આજ પલાશે પદ્મવ છાયાં,

કોકિલે કંઠથી પંથમ ગાયા,

વને વને કોઈ કાંગના ખેલે મેઘના રંગ વિખેરે,

નીલમ નીલો વાયુ હેલારે કોઈનો અંધલ હોરે,

પાને પાને ગુંજન જાગે

પાથરેલા મધુગન્ધ પરાગે—

મારે હૈયે૦

આયુની ડાળ પે અંકુર ખોરે,

અંતર-મંજરી ફેરમ ફેરે,

ફૂટતા ખોરે કયાંથી પરાંઠે પુરની રાગિણી વાગે,

કોણ અજાણ્યા તાલના ખોલે મનહું નાચવા લાગે!

ધાસે ધાસે મોહન રાગે

પાગલ મુગ્ધ હારે અનુરાગે.

મારે હૈયે૦

૧૯૪૫

દર્શન

મારાં સપનાં કોઈ સજાવે,
મનમંદિરનાં પ્રીત પ્રાંગણે ગીતધ્વનિ અણકાવે.
મારાં૦

વનકૂલોની પાંખડીઓના રંગરંગના ફલકે,
મધુવનના વાસંતી ળહારે મસ્તી ળનીને છલકે,
પરાગની રજકણમાં રમતું મહક મધુર છે આવે.
મારાં૦

ચંદ્રકિરણના રેશમ કોમળ દોરે ગાંધી હિઠોલા,
મલય અનિલની લહરત્તહરના ઝૂમી લેતું ઝોલા,
એ સ્વરના શા રે સંવાદે રાગ રૂપ પ્રગટાવે.
મારાં૦

હોઠોના અમૃતમાં ગોપન લગ્નગં'રૂણુ છે હસતું,
અંગઅંગના સ્નિગ્ધ સ્પર્શના સુગ્ધ કંપને વસતું,
સુખ પર એ રૂપતુ અવગુંઠન
જની દર્શન દિગતાવે.
મારાં૦

૧૯૪૮

મિત

આજે મારા મનમાં જાગે પ્રીત,
કેણુ અજાણી દૂરની વાણી સંભળાવે છે ગીત !
મારું મન ઝરે છે પ્રીત.

મુકુલ શા મારા મન-પરાગે
કિરણની સરણાઈઓ વાગે,
બંધુર સૂરના માધવી રાગે
જાણે જાગે શતદલોની પાંખડીઓમાં પ્રાણ !
કેસર ઝૂલે રૂપ-મુગધે,
કોમળતાને નાચુક બન્ધે,
જોસનાં મોતી શાય સંબંધે
નાચે નન્દે, અણુજાણ્યાંની અંતરને શી જાણ !
મુગ્ધ મને નિત નૂતન રીતે
માયા છલોછલ ગુપ્ત રહી, તે
આજે આકંઠ શી ઊભરે ચિત્તે
જાણું તશું મને જન્મો જનમનુ આવી મળે કોઈ મિત,
જાગે કોમલ મૃદુલ પ્રીત. આજે

૧૯૪૫

પ્રીત પાગલ

હું તો રજની રાણીની મસ્તાની
 કે મ્હેકતી ગાતી ઝુગન્વની વાણી;
 ને દેલાતું રેલાતું યોગમ દેલાતું
 હું વર્ષાનું વેગભર્યું પાણી;
 મારું સૂચું રે ફૂલ,
 એને ઠક્કપનાંની જૂલ,
 મને પાગલને પ્રીતિ મહીં યાય જાણું ફૂલ;
 મને ખાધો ના તાણી,
 એ લોક રહો માણી,
 ને જોજો કે પ્રીત રૂડી જાય ના અમાણી
 હું તો.

(મને)પાંખડીની પાળો ના
 જિન્નાં કે ઝાધરો,
 કાદાનો કારા બહેનાં ના
 અવઝાધરો.

પ્રેમના પરાગ ફાંડ પાળે પવનોની ગડી,
 પ્રાણ ઠેગં પાણી વહે ચાહે દિશાએ અડી,
 જાળે રે જાણી
 કે જીવનની વડાણી,
 ને જન્મોની ઝંખના, અર્ધીઆ મમાણી.
 હું તો.

મારે હોઠે વેરાય
 વનનાં હજાર સ્મિત,
 સ્વરમાં ઊભરાઈ નય
 પંખીનાં લાખ ગીત,
 મનમાં ના માતી
 છલોછલ છલકાતી,
 દોઈ રે લઈ નજી વણુમૂલે વેચાય પ્રીત;
 કેસરને રંગ સંગ
 મારાં તો મસ્ત અંગ,
 છાની છુપાઈ ના હું ગાઈ રાતરાણી,
 કે રજની ગન્ધાની રૂપવાણી.
 હો લાખ લાખ ધારાએ ધાતું
 ને વાયરે વેરાતું વર્ષાનું પાણી.

હું તો

૧૯૪૬

હવે ભીંજવો

વાયરે ઝૂલતી રે બંધ તારી ઝોદણી.

કામણગારી તારી ભમ્ભરથી છૂટતાં
અણિયાળાં નેણનાં તીરે,
પ્રીતિનાં પાતાળ-પાણી બંધાં ફૂટતાં
તરસી એ સરવર-ગીરે,
જેને લાગણીની લાખ તો ઘવાય મારી હરણી.

વાયરે૦

છેડલો સમાલ, એના હેલારે નાવ મારા
જોળનની આજ ચઢે ઝોલે,
ધૂંધટના ગોરંભે માયાનો મોરલો આ
માઝા મેલીને મસ્ત મોલે;
હવે કાળજની ઠોરી ભીંજવો રે ધરણી.

વાયરે૦

૧૯૪૭

કેડીને

કહે ક્યાં જઈ સંતાઈ મારી કેડી,
જીવનમાં ગૂરતી આ અંખનાઓ રેડી.

તું ક્યાં જઈ

વનવન વાસંતી સોહાગ કેરે અંગલે
છૂપી, બળવે પરાગપાવા હરપલે,
હું તો ભમરાની પાંખે ભરાઈ ભમું ચંચલે!
ક્યાંથી ફાગણ કેરી તે હોરી છેડી!

કહે ક્યાં

પાંપણના પડદે લપાઈ મારાં લાખલાખ
મૂળાં સ્વપ્નોએ મીઠા માંડી,
અંખનાઓ અગઢે થે તારાની તેજ આંખ
મીમાઓ સદિની છાંડી.

ફરફર માઢ કરી કેમ મને ભૂલવે!
પાસેની પ્યાસ જગાવી ના રોકાય હવે;
મનને મારો તે કયો મારગ, જો મૂંઝવે,
મને માધવી મિલાવે તું જાય શું ન તેડી!

કહે ક્યાં

૧૯૪૬

જલધારાની આગ

હે આપાઠ

મુજ હૈયે તારા આગમને
જાગી જલ્યો રે માઠ. હે આપાઠ૦

ધરતીનાં રજરજનાં જાગે
નવ પરિમલનાં નેણુ
બ્યાકુલ વિરહ વ્યથાભરલાગે
ભવભવ સમ મુજ રેણુ
રમરણુરણે જન્મો ઝંખેલી ના'વે દર્શન જાઠ.
હે આપાઠ૦

આરતની મૂંગી શરણાર્થ
રે શો પ્રણલ વિરાગ !
ધનધેરી મનની અમરાઈ
જાણે પ્રજર નિદાધ;
તારી જલધારા ધારાએ સળગી આગ પ્રગાઠ.
હે આપાઠ૦

૧૯૪૬

નિજનાથી દૂર

મને ડોઈ સાદ કડે છે ।

ઐના સૂર મારી પવેપવ સરે છે

મને ડોઈ૦

માથ ને મગાથ મારા આજે આઘા રહ્યા,
કાળી જે કીકીઓ પે પોપચા ઢળી ગયા,
મનડાના માનવી કે શેણે અળગા થયા ।
આંચા વિના એ ટોણુ, માગ પોતાનાને
પારખ કરે છે ।

મને ડોઈ૦

નેણુવા મીંચુ ને મારા મોણુવા મગી પડે,
પાને પામુ, ન નો થ અગને જગી અડે,
આધે એ, બોવ ઐના અતરમા ડીપડે,
પાસે બોવાવી, મને શાને એ નિજનાથી
દૂર કડે છે ।

મને ડોઈ૦

૧૯૪૧

અમૃતને ઝેર

આજ મેં તો હોઠે આવેલું પાણું ઠેંચું,

હાથ મેં તો અમૃતને ઝેર કરી મેંચું

ઝે આજ મેં તો

ખાતે બપોર જ ની જિંદગી જે અખનાએ વાદળની વાટ લહી પેત્રી,

મધરાતે તારાની કીડીઓમા લગી મારી આરત જૂરે છે ઘેત્રીઘેત્રી

કુમળી આ ઝાળજી તો કપલુ લગારમા તે

ઢેગ કરી આગ સગ મેંચું।

ઝે આજ મેં તો

આખો અવતાર જેની અતરના પારને મેં ખુશ રાખીને રાહ જોઈ,

એના આગમને આખો ય અધ રહ્યું હૈયું મેં જાગઝાર રોઈ,

કામનાની કમળીય એ મયાના લોભને

આણું ના અગ મારું હોયું

ઝે આજ મેં તો

આખો ના આશુની પારના પ્રદેશમા તે ભોમિયા પ્રવાસી તો ય ભૂલે,

અધરે અધરના મિલોપમા ય અતરપડી જો નિશ્વાસ તણો ભૂલે

રાગના કમળવા તેજની તે આડ કઠી

કાજળ અભિમાન તણું મેંચું

ઝે આજ મેં તો

આજ ને કાલ

આજ ન કેમે વહી જાય વેળા,
આપણા રે હવે આપણા શેજે!
આજ ન કેમે સદ્ધા જાય મેળા.

આજ નંબ

નેણમાં નેણ પરોળ્યાં અમીટ તે
આછી ચે મીટ ન માંડે,
ઝૂરી ઝૂરીનેજે ઝંખતાં નિત્ય તે,
રાહ મિલનના છાંડે;
અળખાં જોઈળીજાથી ન યાય, તે
મન ઘડી ના ભેળાં.

આજ નંબ

મેળાપના અતુરાગમાં કેવી
આગ વિરામની છાની,
નિજને તે ભૂલી જવામાં ય રહેવી
વંચના રે અભિમાની,
આજ વિદાયની વિરમૃતિમાં ઝૂરે
કાલના હેતના હેળા.

આજ નંબ

૧૯૪૮

હોઠનાં હલાહલ

આવો ના,
પ્રિય આમ હવે આવો ના,
અભિમાનની આગ જરી જરી આંખથી
મુગ્ધ આ મારાં અંતર-ફૂલનાં
દલોદલોને જલાવો ના. પ્રિય આમ૦

મલય સમીરની મથર-ઢહેરે
સીંચી'તી જેણે યુગન્ધ,
સૌરભથી જેની માનમરોવરે
જાગી છિઠ્યા નવ છન્દ,
રૂપના એ સુમનોહર પૂરે કાળના તૂટતા બન્ધ;
શિરીષથી એ હૈયુ સુકોમલ
રોપનો ભાર ચઢાવો ના. પ્રિય આમ૦

ભાવિનો કેસર વર્ણ ભરેલો મ
પેખ્યો તો સ્વપ્ન પરાંદ,
સંધ્યાને સોનલ, તારા જડેલો એ
રૂપેરી શુકનો મોડ,
એ અનુરાગના રંગમહેલોને સ્વર્ગ શું માંડવી હોડ;
અમૃત હૈયે આકંઠ, હલાહલ
હોઠનાં જેર પિલાવો ના પ્રિય આમ૦

જૂઠો ચે રાગ

આજ મારા અંતરને એકતું લાગે,
મૂંગા તે મનમાં છાયો સૂનકાર બધે,
ઝીલી ચે વેદના ન વાગે. હો આજ મારા

પોતાનાં આજ બધાં ધાતાં પગથાં ને,
અંતરથી અજમા આધાં,
મોનેરી માજ ગજગર સૌ હુટાયાં ને,
ખોવાયા દેશભી વાધા,
હો મૂર્તિ તો પચ્ચરના દુકડા લાગે. હો આજ મારા

રમરભોના સુખ તો મમૂળમાં ચ મેલીને
ઝીડી આદ્યા રે અધીગં,
રંગ-પટોળાંના રંગ ઝિડ્યા રેલીને
ભાતીગળ જૂ દડીના લીસ;
હો ખંડિયે રાજકાર મૂતના વાગે. હો આજ મારા

ધરની આ દર સરી જીને ડરાવે મને,
આકાર ભીંસ લે દગાવે,
મૂની એકલતામાં પૂરે, જંખુ હું, મને
કોઈની ચે યાદ લેમતાવે,
હો એક ધડી જૂઠો ચે રાગ લે લગે. હો આજ મારા

વિંક્ત

મને કોઈ મળે ના મિત,

દૂદી દૂદી જગ અતર આગમે
 ઉન્દા આમુ ઝડે આળ,
 ધૂમીધૂમીને વિશ્વ તણા રહે
 ગિધિલ આશાની પાળ
 આવેનહિ કોઈ, જાયનહિ કોઈ,
 મનના મારગ રિંક્ત

રે મને કોઈં

થોકેથોકે મન માયાની મજરી
 મ્હોરી છે અતર વાગ,
 પલપલ એના પરાગે રે' પમરી
 નીરસ રુક્ષ વિરાગ
 પામે ન, દૂર ન, શીઠ મઘો જાય
 આ અવકાશ અલિપ્ત !

રે મને કોઈં

૧૯૪૮

શાશ્વતની ઝંખના

મને દેવને એ દેશ લઈ જાઓ,
કે દેવનાં ધામ અહીં લાઓ લાઓ.

મને૦

હાથડે ગિઠાય આંખ પલ્લપલ્લ પલ્લકારતી,
ક્ષણની તે શૂળ રહે ધડીધડી સા'રતી;
મીટ જો અમીટ અને
અમરોના વાસ, મને
શાશ્વતનાં દર્શનદિખાઓ દિખાઓ.

કે દેવનાં૦

શ્વાસ બર્કે ત્યાંહીં મારું અંતર સળગી જતું,
વાટમાં મિલાપની જ આલુપ યોધું ચતું;
ઘેરા તે ઘૂંટ ભરી,
અક્ષય આનન્દ ઝરી,
અમૃતની પ્યાલી પિલાઓ પિલાઓ

કે દેવનાં૦

૧૬૪૭

મૃગજળ

દૂર માઝ મન ભાગે,
અપરિચિતના આછા ઇશારે છીડતું આગે આગે

૬૨૦

લાખ લોકોમાં ય ઝોકલું ઝૂરતું
કેવી રે રટણા જાગી;
રિદ્ધિની રેલમાં મેલ્યુ રે રમતું
તો ય રે' રંક અભાગી;

માયાની મોહન મોરલીમાં ગાઈ રે'તું વિરાગના રાગે.

૬૨૦

કૂલના રંગ પરાગમાં ફોમળ,
રોજ જતું અકળાઈ,
વજ્રર વીધના કાંટાએ કેવળ
ઝખતું નવા વીધાઈ;

મુખની મેજ મુંવાળી આ મેશમી, અંગ જલાવતી લાગે

૬૨૦

બાણપિછાણની આળપંપાળમા
બૂલી જતા સહુ પ્રીત,
તાલ ને સ્વરની જૂઠી લંબળમા
સમજાતું ના ગીત;

મતના મૃગજળે ઝૂરી પ્રાણુનું હરિણ પીચૂપ માગે.

૬૨૦

ભૂલી ભમતી પ્રીત

હોં પ્રીત મારી ભૂલી ભમે છે વેરાનમાં,
લાખ સમજાવે આવે ના સ્થાનમાં.

પ્રીત મારી૦

મારે ઠેરે વેરાયલી રેતી,
ઝીણી ઝરણીએ એક ના બહેતી,
ઉન્હા વૈશાખી વામરા ખાળે છે આજ ધરા;
ત્યાં ય અમૃતની ઝરમરને ઝરતી શી તાનમાં.

પ્રીત મારી૦

ઠેર કાંટા ને ણાવળનાં જાળાં,
એનાં ચરણો ઝરે છે લોહિયાળાં,
કેવા કુંકુમને પગલે રમતી રે પલેપલે,
કશા ઝાંઝરના તાલ દે રૂપાળા તોફાનમાં.

પ્રીત મારી૦

એને લેવાની લેશ નથી અંખા,
ધૂમે ધરતી આકાશ પ્રાણપંખા;
એનાં અમૃત અખડ ઝરી જવાં છે ખડખંડ,
કેણે લગની લગાડી અજાણ્ય એના પ્રાણમાં!

પ્રીત મારી૦

પૂર્ણ પ્રેમ

વિદાયની મને કોઈ નથી રે વ્યથા,
મિલનમાં એવું મનભરી માણ્યું તે
કેમ થશે અન્યથા !

વિદાયની૦

નીલ ગગનની નિસીમ છાયા,
ધરતીની ઢળે હરિત એ કાયા,
ક્ષિતિએ કેરા ચંપેરી વરણે
મિલાપની શી રે માધવી માયા !
દાણમાં રંગ મનાતન, શમણે
યુગોયુગોની કથા.

વિદાયની૦

પલેપલે જે મિલાપની માણ્યો
પ્રેમ એ જન્મોજન્મનો જાણ્યો,
ઝંખના તૃપ્તિ ને આસ્ત રૂપે
આપણું અંતરે નિત્ય પ્રમાણ્યો,
વિરહે મિલને એ અપરૂપે
પૂર્ણ બને સર્વથા.

વિદાયની૦

૧૯૪૬

હૃદય-વ્યથા

સખે શૈ બૂલું જે મધુરતમ સ્નેહે દિલભરી
નવાન્યે તે નિત્યે ઘડીક મળતાં એટલી પડે,
જરા બોલ્યા વા ના, ફક્ત કરચી તે કર ધરી
હળાવ્યા જે હોતે, અધિક અધિકાં એ છલછલે,
મળ્યા જ્યારે જ્યારે, હૃદય પછી તો થોડીક બલે
છતાં એ મોંઘી એ પણ પલ સમરે પ્રેમ-નીતરી.

અને એ એ જાણું, વિમલ તવ એ પ્રીત-ઝરણું,
શકું ના ઝીલી હું ઉર મહીં ચહું એટલું બધું,
અઝીવ્યુ જાતું તે નીરખી દુખતું અંતર વધુ,
થતું તૂટે અર્ધે મધુર રજની ફેરું સમણું.

સખે હૈયાનાં એ મિલન ચહતી અંખન-કથા,
ળની રે'જો મારે હૃદય હહતી શાશ્વત વ્યથા.

૧૬૪૦

પાછું પોતાને માળે

જાવ્યો છું દાર તારે, કશું ય નહિ કને, અંજલિનાદ પાણી,
૧ મીઠા બે'ક શબ્દો, અધિક નથી શીખ્યો મોહિનીમંત્ર-વાણી.

માથે લીધાં મળ્યાં તે કુસુમ, મુરબિલાં વા નહિ તે ન જાણું,
ને ટાણે આવણું છે નદત દૃઢ્યને, તે ય નહીં પ્રમાણું.

“એવી તે શી ય ગદ્ગદ ફિકર નહિ જરા” મેં પૂછ્યું આ હયાને
“પોતાને નીક પાછું જાટકી નિવમવા જાણું” કહે બેઢયા એ.

૧૯૪૨

ઋણ-મુક્તિ

‘ક્યારેય તું કાંઈ કરે ન મારું
ને હું વૃથા તું પર પ્રાણ પાથરું’
એવું વહે લોક અબળ વાણે,
એ બહારના ભીતરને શુ બાણે
કે હૈયુ એનાથી જ કેટલુ સુખી!

ને સોણલે એક વિમુગ્ધ ના’ના
હૈયા તણું ચિત્ર રમે અબુધ,
જેને ધર્મી છવન-રાડ શુદ્ધ
તે, જે થકી જિન્દગીના ખતના
લાઘ્યે જતા મંગલ ભદ્રતોમુખી

ક્યારેય હું તારું અપૂર્વ એ ઋણ
કલ્પાય ના કેમ કનેગ પૂણ,
નેતેય તારી જન્મિલ સિદ્ધિથી!

ના, ના, ન એ ભાર મથું ઉતાવળ,
હું તો મથુ માત્ર તને જ પામવા.

૧૯૩૮

સંકોચનાં વજૂ

■ આ હૈયું કેલું નગુણું, ન તમે નમેર,
નિર્લજ્જ પે વિરલ પ્રીત ધરો શી પેર !
નિઃચોજ આ રહમ પાગલ બેવફાને
જે બેહયા બની મનસ્વી ચઢ્યું તુફાને.

એ પ્રીતની અચલ ધારણ પામી કિન્તુ,
આ નાંગરે હૃદય-નાવડી નન્દ-કાંઠે;
બન્ધાય આજ ફરી મુગ્ધ અરૂપ ગાંઠે,
ને માણતી સફર તૃપ્તિ કશી ! પરન્તુ

એ આજ બગી જોડતું તમ સ્પર્શ કંપે
બેલાન મસ્તી થકી, ને જ્યહીં લાન થાતું,
આઘાત શૂન્ય બની જલપતું શા અબંપે,
એ ફોલ ને શરમથી જડ શું લહાતું.

સંકોચનાં ચિર સુકોમલ વજૂ ઝોઠે,
આ લાગણીની અધૂરી સરવાણી છાની
શી, કંપી કંપી ફૂટતી ઇંકલાતી હોઠે,
સોતકંઠ જે ગભરો અસ્ફુટ મુગ્ધ જાની.

થે સોત શબ્દ પટ જંખન મંત્રપૂત,
રેલી થવા પ્રણય પાવન પૂર અફલુત.

૧૯૫૦

ચિર નૂતન ગીતવેશે

સ્વપ્નોની રંગ ક્ષિતિજેથી અહો પ્રવેશે,
ફાગે વસન્ત ઋતુ રાગરસે છકેલી,
કે આ જવાની છલી પાગલ પ્રીતઘેલી,
હૈયાકલીનું મધુ મુગ્ધ અરૂપ રૂપ,
ફેરે જલી જલી ચિરંતન પ્રાણુ ધૂપ,
રે શાં રહસ્ય ચિર નૂતન ગીતવેશે!

૧૯૪૮

માટીથી મહક

સખે જનમીને જગે અનુભવોની લીલા ગધે
રહી અજળ ન્યાળવી, ગજળ લાવ મંવેદના,
વહે હરખ શોકના ઝરણુ રાહ શીલા રથે.

અને મનુજ જીવને સહચી દુઃખતા વામણી,
અપાર જગમાં કશીક ગણના વળી હાઈની,
ન મૂલ્ય કશુ પૂજથી થ લધુ તુચ્છતા આપણી.

સખે સરસ જિન્દગીની ક્ષણ ધન્ય વર્ણી-એ,
સમુદ્ર મહીં મોલી તો નીપજતા ક્રકત્ જિન્દગી
પરાગરજથી વિરાટ વનગિ શી મ્હોરતી,
અને સહુ કૂલોની આ મહક માટીથી ફેરતી

૧૯૪૬

પારસમણી

ખમેા, આજે તો આ મિલન તણી રે આખર ઘડી,
પછી તો યાવાના અલગ, કદી પાછા ખબર ના
મળીશું ક્યારે યે, મુઠ્ઠા પથ પે ફર પરના
જશેા જોવા પેલી જગત-રમણા મુંદર વડી.

અન્તણી મારી રે લઘુક અમથી ન્હા'ની દુનિયા,
અને હું તો એથી અધીકતર ન્હા'નો, વળી નહિ
કશાં મોન્દયોં ઘ્યાં મધુર નમણાં, કે નિત અહીં
નથી પ્રીતે ઝીંઘ્યાં અભિનવ મુધાપાત્ર ભરિયાં.

બહે બાએ, રે'જો નિજ મન મની બેઢિકર, ને
નવાજ્યો ને શ્રદ્ધા વિરલ ઉર વિશ્વાસથી સદા,
મળી ગ્યાં એ મારી હૃદય-ધગકે શ્વાસથી, કદા
થસે ના, બાએ રે પથ પર મુખે નિર્ભર મને

નવા મં'ધાનું જરી થ નહિ રે અંખત, છતાં
મળે જે, એ તારો પ્રીતિ-પરથ પામ્યે નિજ ગણી
શકુ, ગાંઠે તું તો મુજ હૃદયને પારસમણી.

૧૯૪૩

મુખરિત થશે

સખે આજે આ બે હૃદય ગિય આલું કયમ બને!
હતાં મીઠાં કેવાં પ્રથમ ઉભયે પ્રીતિ-ગરવાં!
ન ખૂટે વાતો એ પ્રહર દિન રાતો વહી જતાં
કશાં ઝંખી દે'તાં દરશ પરશે ઉત્સુક મને.

સખે તારે જોળે શીતળ બનતી કેટલી વ્યથા,
ખભે મૂકીને તેં શિર હળવી કીધી ઉરકથા.

હવે આ શાથી દે 'અલગ જ રહેવું' કહી આકચાં
ખસેડી લે અંગો 'પરશ પણ ના' નિશ્ચય કર્યા,
તૂટી ભત્તી વાણી વિનિમય કરી દે પલકમાં,
કશું હોઠોનું ને અસહ બનતું મોન ઉરનું.

સખે સંવાદી એ હૃદય બીન બેસૂર જ રહે?
ન કેા રૂપેશ કંપે? ફગીથી સ્વરનાં પૂર ન વહે?

મને તો થદ્દા છે મુખરિત થશે મોન જ બલે,
કિનારા નહીં છે અનવધિ બધાં સાગર જલે.

૧૯૪૫

મેળ

વાણી બુદ્ધી તારા ગીતની, તો
 માગ શબ્દે નિરાળા સૂર;
 શૃંગ અડોલ હિમાદ્રિનું તું તો
 ગગાનું હું ગાડું પૂર;
 સાધવા મંવાદ કેમ, જ્યાં આટલા
 ઘોર વિવાદ પ્રચૂર!

ભીતરનું બહારે જળે, ઉપર
 હિમ હેમન્તનું છાયુ,
 કાજળ કાળા અધારની ગદર
 ઝીલું શું તેજ છવાયુ,
 લાખ જનો વચમા પલ્લ એકલા,
 સૂન્યમા વિશ્વ મમાયુ

૧૯૪૬

૨૪૨ અને તાર

મળ્યાછીએજ આપણે
નકી, ન લેશ સંશય,
અને મળીશું આપણે,
ફરી ફરી જ નિશ્ચય.

છતાંય જિંદગી વિશે,
અનેક તેજ છાંયડી
સમાં મિલાપ, ને હશે
વળી વિયોગની ઘડી.

ભલે, પરંતુ સ્નેહની
અખંડ જ્યોત અંતરે
જલે, ધૂએ ન, એહની
પ્રભા અગે નિરંતરે.

સખે સિતારના બુદ્ધા
સ્વરે ન તારથી કદા,
અંત મીડની મુદા
અવિગ્ન આપણે સદા.

૧૯૪૪

માથીને વિદાય

ગોધ્યોતો તે સાથ ગીત પથ જતા જતા,
 મીઠેરો મગાથ મધુર ધ્વજ ગાતા ગાતા
 આશા ને ઉત્સાહ ઉવાસે લીના લીના
 હૈયે ગજવી ગાન, જગાવી સૂના સૂના
 પવહીણા પગથાર, મજલના પગથે પગલે,
 લાધે નૂતન સૂર સફરને ડગલે ડગલે

વણસુણ્યા નવ સૂર જગતને હૈયે બરવા,
 ગુણે અભિનવ ગીત મરવમા એવું કરવા,
 આપણુ બેયે માથ કયો, ને આગે જવા
 ઉપાડ્યા પદ, કંઠ, પથ પે સંગીત ગાવા

તારો મન છુલ્લંદ સાત ધ્વજ ગુણે ગાતો,
 ને આ મારે ઢઠ કપ આછા બાછા તો

ના,ના, તારી સાથ ળસૂર સ્વર આ મુજ શોભે,
 રે આ મારા ગાન મફર તો આર્તી જ થોભે,
 તુ જા રહોએ દ્યેય મુણી તવ જયના ગીનો
 હું તો મીઠીશ નન મુખે શા અમૃત પીનો

૧૯૩૬

શમણાંનાં રમનાર

અમે શમણે રમનારાં.

અદીઠ ધરતી સાગરજલ ને ગગનતલે ધૂમનારાં.

અમે૦

સાગરનાં જલમાં ખેલવિયે ફર ફર જે હોડી,

ધરતીનાં મેદાનો વનવન ભ્રમતા હોડી હોડી,

ને આકાશે પવનપાવડી ખેરીને ઉડનારાં.

અમે૦

નૃપુરનાઠ વીણાના સૂરે નાચીને ગીત ગાતા,

આભે ઇન્દ્રધનુષ ને તારા અંગ ખેલવા જતા,

સૂર્યકિરણના જૂલે જૂલી ચાંદનીમાં તરનારાં.

અમે૦

ફૂલોના રંગોને ઘોળી અંગ દીધાં અંધોળી,

રોમે રોમને દીધ માધવી રમણામાં ઝળકોળી,

મલય અનિલના ઉપરણે આકળ-મોતી ઝીલનારાં.

અમે૦

મુક્તાધરા નિર્મલ જલ ને આ સૂર્ય-તેજની સગે

શાં ચેતન નવજોમ અમારે છલકે અંગે અંગે;

નવજીવનનાં નિતનિત મધુરાં અમૃતને ઝરનારાં.

અમે૦

અવ વ્યર્થ એ

વિદાય બસ લેવી'તી, ઉરવ્યથા ન ને કે'વીતી,
અને કશીક જીવને વિપત્તિ જૂંઆવ્યે જતી,
ક'ણાં દૃઢ્ય કેડ જીમિ વળી ને વિલાનાં, થતી
અમદા મનવેહના, અફળ વાત ના મે'વીતી.

અરે જોતરનો ચિગત અજવાળતો અંતરે
અખંડ, જળ પૂંધવાઈ શુભ તેજ દેવું ત્યજે,
પલેપલ છવાય દાજળ, જીટે હવામાં રજે
રજે ય, ઉર જૂંગળાય અહ મેશ કેરા યરે.

સખે! પણ ખડીક ને મહી લીધી હુતે વેહના,
નવા પવન જ્યોત દેત પ્રગટાવી, ને જાળતે
બધે તિમિર-પુજ, તેજ શત જ્યોત શું વાધતે,
પરાજય પછી ય આ વિજય-ગોરવે શી મણા!

પરંતુ અવ વ્યર્થ એ પવન-જ્યોત કેરી કથા,
સહેવી જ વિદાયની તિમિર ઘેરી અંતરૂબધા.

૧૯૪૮

ગરવું રિમત

હવે શું હૈયે આ ઊજડ ઊગશે તપ્ત રણુ શા,
અને ભૂલી જાવા અમર અવશેષો રમરણુના !
મને ક્યારે એ ના કબૂલ તજવી સંપત વડી.

અરે ભૂલીને તો સહુ ય મથતાં, જીવન નવે
પડેલા ધાયોનાં દરદ દળતાં ના, અધવચે
નિસાસાથી ભાંગી નવીન વહવે જિન્દગી રડી.

પરંતુ ભારી તો અફળ ઉરની સર્વ જ વ્યથા,
સદા રે'જો હૈયે પલપલ ગધી જાગતી; અને
ઉપેક્ષા ધિછારે, અસહ ધર્મી જે અંતર-કથા
ન કુલાશે! એકે, અતત રહજો જાળતી મને.

મથી કેા ઝંખા કે ઉર ઉપરમાં અંકુર ફૂટે,
ભલેને ઝંખાનાં અગન વરસી ઝુંડ જ છટે;

અને તો એ મારે અધર પર તો એ જ ધરણું,
ગણું હારી જોયા પછી ય રિમત જે ધન્ય ગરવું.

૧૯૪૫

હરની યોગખ

એક દિવસ અંધારાથી અકળાઈ મેં કીધો, પોકાર,
તમને હે જ્યોતિર્મય આવી હરી જવા ઘેરા અંધાર.
તેજભર્યાં અગમ્ય અજહજતા વેશ ધરીને ચ્હાદે દાર,
તારા ચંદ્ર સૂરજથી અધિકા આવ્યા હે જ્યોતિર્મયાર.

એક અધૂરડી મીટ માંડું ત્યાં અંખાતી આંખો મારી,
પાંપણના પલ્લકાશમાં તો વહી તમારી ગર્ધ સ્વારી.
આછેરી અંખી શું તમારું દેખાડી દીધું રે મુખ,
અંધાપાથી અધિક અકારું વધી ગયું મારું રે દુઃખ.

હે જ્યોતિર્મય આજ હવે આ આંખતણું હરી જ્યોત નૂર,
અંધારામાં યોગખી લેવું એક ઘડી મારે મુજ ઉર.

૧૬૪૮

મુખધાર

તીરે બિભો આજ પેખવા
 તળાવનાં છિડાં પાણી,
 આંખલીઓ નીચે ય કેટલી
 જીવનની મોભે માણી.
 તળાવનાં તમુએ તમુએ રે
 ત્યારે તો પરિચય ઘેરે,
 એને હૈયે નિત્ય પારખી
 ધરતીથી ઝરતી સેરે.
 આંખલીએ બપોર ધીખતા
 અમે કદી યે ના જાણ્યા;
 એનાં મ્હોરે પાન કાતરે
 અમૃતના લહાવા માણ્યા.

આંખલીઓનાં અમૃત આજે
 શોધ્યાં ક્યાં ન જડે હીઠા,
 સોણાનાં તોફાને ક્યારે
 આવે સ્વાદ હજી મીઠા.
 તળાવના તારાને આજે
 જીવનમા ફૂલકા ખાવા,
 જરાય યે જોયું ના ત્યાં યે
 અજાણ અથડાતાં જાવાં.

આંખડીઓ, છાયા, અમૃત ના
 મમ્તીની મૂળી વાણી,
 તીરે ના, મજધાર આયડું
 શાં ઘેરાં વમળે પાણી !

૧૯૪૧

હિજરતી વૃદ્ધને જોઈને

પાછાં વાળી નેણુ શું જોઈ લે તું ?
જ્યાં ગાળ્યાં તેં વર્ષ યો જિન્દગીનાં,
ઉલ્લાસો ને હાર્દના મસ્ત માણ્યા,
સંતાપોના કલેશ ચે ત્યાં જ જાણ્યા,
ને સંતોષો તૃપ્તિના ભાવણીના.

પાછાં વાળી નેણુ શું જોઈ લે તું ?
પોતાનાં ને પારકાંના ઘરેની,
ઢાંચે ધાન્યોથી ભરી ખેતરેની,
વૃક્ષો, - ફૂલો, ટેકરા, કોતરેની,
માયા-શી આ માટી કેરા ચરેની ?

મા આ તારા વૃદ્ધ નેણુ અબોલ,
ઘેરા બીના દર્દથી કંઠ પૂર,
જ્યાં હૈયાની વાણીના મુક્ત સૂર,
કે'તાં લોકેલોકના દુઃખ-બોલ

પાછા મીઠી નેણુ જ્યાં જોઈ લે'તો,
આવે કારણે ભરી આખ ઘાટ,
શુ મસારે માત્ર પૃથ્વી અમૂલ્ય,
પૃથ્વીભયાનુ જ ને કે' ન મૂલ્ય ?

ને ત્યા પેલો કાલિને જન્મ દેતો
ફેરે જાગે કલાત ઘેરો વિપાદ.

અવિક ધન અન્ધારુ

અરે મારા તેજોજ્જ્વલિત ધૃતિ શક્તિ હૃદયના
ગયા સાથેસાથે અમલ શુચિ તે પ્રીતિ ય ગઈ,
સગી આ હૈયેથી મધુઃ મહુ આશા, સ્વપનના
તૂટયા ગીતે તાગે, પ્રતિરવ પિલાયા શમી જઈ

ચલી જાતુ મો ને હૃદય મમ દાહો મળગતા,
અને સૂના સૂના મજલપથ ચે હુ ડગ ભર,
મને લાગે મારે પદતલ જધુ વિશ્વ મરતું,
સરુ હુ છાંડાણે પલ્લપવ નિરાગા અતલમા

કહે સો કે લાધે તિમિર ઘનમા તેજ કિરણ,
મને તો અન્ધારુ અધિક ઘન થાતુ ક્ષણક્ષણ

૧૬૩૪

સ્વપ્ન શો ખાલ

પરોઢના કોમલ રંગને ભરી
કપોલના ખંજનમાં, પ્રવાલ
શા હોઠથી હેત રહે ઝરીઝરી,
એ સ્વપ્ન શા આવી જિભેલ ગાલ!

શું રૂપનું આ અનભિસ દર્શન
રિઆવવાને નિજનાં રહ્યું ખીલી,
ને ગાલપે ચુંગન હેતનાં ઝીલી
પકી ગયાં ખંજન,

એની નંદન

તં અંજલિ લીધ રચી મનોહર
શો આપવા, પામી જવા ચિરંવર?

કપોલનાં ખંજન કેરી માધુરી
નિહાળી, અંગે પ્રિય એ મુહાગ,
ને મુગ્ધ આજે મુજને જતો કરી,
જગાવીને મોહન શો ય રાગ.

૧૯૪૨

સજીવ સ્વપ્નો

સ્વપ્ને છકેલ જામ પાગલ જિન્દગાની,
ને જાગતી પ્રણલ મન્નીસરી જવાની,
તેજેપ્રકુલ નલમા શરી પૂર્ણિમાએ,
માતે મમુદ્ર ગરજે પછી શી મણા રે

આયુધ્યના અમલ માજ મલવી, ઘેલા
અથે પરાક્રમ તણા નિત પાણીપન્થે,
જાધી રકાળ મહીં તો જ્યને જ પહેલા
ગ્વારી અમાગી ઊપડે પથ તો દિગન્તે

નિ મીમમા જામવુ, એ દિગ અન્તરાલે
આ લોક લોક મહીં ટેલવી અમૃતોને,
મવાદ જે રચત મંગલ મર્વ ડાલે,
એ પામવા સુરવ વિશ્વ વર્યા જનોને.

સ્વપ્નો સજીવ જનથે ગી ગ્હે કમીના,
પાથે જવાની નિત ચૂટ જગે અમીના

૧૪૪

પથ વિરામ પછી

અહો મજલ આવડી વરસ કેટલાંથી કરી
અહીં અચુત કાલમાં, અમિત દૂર વિસ્તાર પે
ધયો કદમ કૈંક, કયાંક પદચિહ્નની પાયરી
સુરેખ નવરંગ ચિત્રરચના, કહી તો વળી
ચડે હમરી નિત્ય વિસ્મરણની ફૂંકાતી, ન્યહી
લખ્યા આગણુ અક્ષરો ય ધૂળમાં ભુસાતા લળી.

તદા રહ્યું છ જેટલું ચરમ પ્રાપ્ત સાથે અહીં,
ઉપાડી લઈએ ખલે મધુર પંથ પાથેચને,
કરે પ્રગલ્ભ દંડ ને અકર મત્ય સંકલ્પના
ધરી, ફરી પ્રવાસી આ લિપડશે પથે ભાવિના.

૧૯૪૮

ઉર ભરી જાય

મને કોઈ સાદ કરી મરી જાય,
આનંદે ઉર મારું ભરી જાય.

મને૦

અંગેઅંગના થાકથી ભારી,
વિસ્મૃતિની હું જિછાલું પથારી,
નીંદરની હજી ભિધડે ભારી
ઘેરાં ઘેન આંખે ઘેરાય.

મને૦

ફરનાં મોનલ મોણલોં લાવી
કાજળ કાળી રાત વિતાવી,
છાને છાને પગલે આવી
ઉપાનાં ફૂલ આછાં વેરાય

મને૦

૧૯૪૫

રંગ-વધામણાં

આજ ઉગ્યાં છે રંગનાં બહાણાં
સોહાગીરાજ ઉગ્યાં છે રંગનાં બહાણાં,
રાજ ભગ્યાં છે અંગમાં ગાણાં
સોહાગીરાજ ભગ્યાં છે અંગમાં ગાણાં.

સોનેરી તેજધારે ધોવાયાં આંગણાં,
કેસરનાં આછેરાં છંટાયાં છંટણાં,
હો સાધિયા પુરાણા શા નમણા ! સોહાગીં

પાંપણના પલકારે ઝળકે શાં સોણલાં,
નેણલાંના નીરતીરે જીધડે શાં પોયણાં,
હો કીકીઓમાં કામણની રમણા ! સોહાગીં

તેજના અંખાર રહે જોલાવી બારણાં,
હૈયામાં ગાય કેાઈ ગીતો સોહામણાં,
હો છલકે વધામણે નયણાં. સોહાગીં.

૧૯૪૫

ગાઈ લેવા દો

આજ તો મને ગાઈ લેવા દો મોકળું મેલી મન,
ગાવા દો મોકળું મેલી મન.

હજારો જીલજીલોના હૈયે મારે
જાગી ઉઠ્યા કંઠ,
લાગણીના લાખ સૂરની ધારે
છલકી પડે છંદ.

વાણીનાં બહેણનાં ઘોડપૂર
વેગીલાં દોડનાં ઘેસાંતૂર.

હો રે હો ભરતી ચંદ
મોજાં તો આબનેઝડે.

સોળ કળાઓ આબમાં ભિગે પૂનમ કેદો ચંદ,
ભિછળી પડે હર અધીરો આગમનો આનંદ.

સાત સ્વરોને સામટે રાગે ગાજે મનનાં વન.

આજ તો

ગાવું ગમે

ગાવું ગમે ગીત ગાવું ગમે,
મને સૂરના સરોવરમાં -હાવું ગમે.

ગીત ગાવું

લયની લહેર વાય વેગે વા ધીરેધીરે,
તાલના તરંગ લોલ દહોકાતા જીભરે,
મને સમ-ને એ તીર તરી જાવું ગમે.

ગીત ગાવું

સરકે જ્યાં સૂર એવા અવકાશે જાય ભરી,
રૂપાળાં રાગરૂપ હૈયાને જાય હરી,
મને સુંદર એ સપનાને રહ્યાવું ગમે.

ગીત ગાવું

દેખ્યા ના દેશ એવા ભગવાને અંત ના,
ગગનોમાં લીડવાં અસીમ ને અનંત આ,
મને કલ્પનાની કાયા મે જાવું ગમે.

ગીત ગાવું

૧૯૪૯

મન નાચે

મન મારું નાચે યનક થેઈ થેઈ,
ઝીણા તે ધૂધરા વાગે છમક છુમ,
ઝોલે તા તોમ તેઈ તેઈ-

મન મારું૦

કિરણો અડે ને કંપી ઊઠે છે પોયણાં,
વાયુની લહેર વાય ફરકે ઉપરણાં,
ફૂલની ફેરમ લેઈ લેઈ-

મન મારું૦

ઘેલું ધૂમે મારું અંતર આનંદમાં,
ઝીતો જાતું જોના મનમમતા છદમમાં,
પાગલ શું પ્રીત દેઈ દેઈ-

મન મારું૦

૧૪૪૬

૨ જી ગ્રુપ્ટેમ્પર ૧૯૪૬

જો પૂર્વમાં કિરણ કાંચન વર્ણ રેલી,
ધીમે જગાડી તરુ-પદ્મવ-પુજ કુંજે,
ભીમે પરાદ; પુરનાં થય ને હવેલી,
ગીતે પ્રમદ મધુ મંગલ આજ ગુંજે.

હું જિન્દગીની કુશળાની દીધેલ મૂલ્ય,
વધોતણી કઠિન ને પ્રમઆધ્ય સિદ્ધિ,
સ્વપ્નોની મૃદિસમ આવી જિલ્લી અતુલ્ય,
એ પામવી શુ વરદાનની આજ રિદ્ધિ !

જે વિશ્વપ્રેમ કરુણાની વહાવી ગંગા,
સદેહ એર જગના સઘળાં મિટાવે;
ને એવું કે અભય અંતરમાં જગાવે,
મૂંઝેલી જીઠે સરવ માનવતા સુઅંગા.

સ્વાતંત્ર્યનાં મુભગ પાવન સૌ ઋતો એ,
આ વિશ્વને સભર દે કરી અમૃતોએ

૧૯૪૬

અવસાદ

રંગે સુવર્ણ ઝરતી ક્ષિતિએ, સમુદ્ર,
કંઠે તરંગ શુભ ફેનિલ કૂલમાળા,
ને યાત્રીના વિભવવેશ સજી રૂપાળા,
નૈયાં ચલી'તી લઈ દારૂણ રાહ રેડ.

આવે પ્રવાસી ફરી એ વરીને જયશ્રી,
ભંડાર લાવી નવ શા નિધિના અપૂર્વ !
માભોમને વિરલ ગૌરવ વૈભવે શી
દેવી સજાવી જગમાંડી અભોડ; ગર્વ.

ઉદ્ભાસમાં મધુર જ્યાંથી લીધી વિદાય,
આરા યયા અરવ શા, ગર્ભ કયાં પતાકા !
નિન્ધાસનાં કરેલુ કંઠન મૂક હાય,
ત્યાં શૂન્યમાં વિકલ સ્તબ્ધ ખડી જ નૌકા.

ખંડેર આજ ખડકયા મહુ છિન્નગિત,
શાં સ્વપ્ન-ભંગ-અવમાદ-વિપાદ-ગિત
૧૪૪૮

૨૬મી જાન્યુઆરી ૧૯૫૦

આનંદો આજ આનંદો મુક્તિનાં વાય બહાણુલાં,
ઉત્સવો આદરો થાતાં સૈકાનાં સાર્ય સોણુલાં.

રેકાયાં લોહી લાખોનાં થાજે કુંકુમ મંગલ,
પમરો ધૂપ પ્રાણોના, હૈયાનાં ફૂલનાં દલ.

ખોયું મો તે નવા સ્પર્શે અમૂલ્ય સમૃદ્ધિ યજ્ઞે,
વીત્યાની સૌ વ્યથાઓ તે ગાથાઓ ગર્વની હજ્જે.

આવો સૌ કર્મયોગી તે, પ્રજ્ઞો જે જ્ઞાનવાન, ને
તાપસો અધિઓ મંત્રો દૃષ્ટાઓ નવ-સર્જને.

આજના નંદની ઓવી રચો કેા લઘ્ય સંસ્કૃતિ,
મુક્તિના સ્વચ્છિદાનંદે માનવી એક સંસ્કૃતિ.

આવો મહાર્ચની ત્રિદિ, આવો સૌ લદ્દ કામના,
માંગલ્યો વિશ્વનાં આવો, સત્યો હે સર્વ કાલનાં.

૧૯૫૦

વીરો નામી અનામી હે

૧ આજે તો તમને સ્મરું,
પોપચાં છીપ-જોડીથી સ્મૃતિનાં મોતીઓ ધરું.

આજના મુક્તિ-આનન્દે વ્યથાનાં વેણુ આ નથી,
માનવી-ધર્મની ગાથા કર્મના ગૌરવે કથી.

મુક્તિના મંદિરે રોખ્યા પાયાના પથથરો તમે,
છાયા ત્યાં કળશો કેરી પહોંચે ના, ફરથી નમે.

તમે તો ત્યાગનાં તેજો પ્રગટ્યાં દેહ-દાનથી,
અમારે વદના ગાવી તમારા મંત્ર-ગાનથી;

વીરો નામી અનામી હે અજ્ઞાત જ્ઞાત મર્વની
સિદ્ધિની જય હો જય હો અપૂર્વ મુક્તિ પર્વની.

૧૯૪૮

પ્રહલદેશમાં

પેખું પેલાં વનવન ભરી આ ધરાના ઉછગે,
આછાં છાંડાં ધમ રસળતાં નીરનાં બહેણુ બહેતા,
સતાતા ને મધુરવ ઝરી મર્મરે તાલ દેતાં,
ત્યારે થાતું હુ ચ વહી રહુ એમના મુગ્ધ સંગે.

ન્યાળું ન્યારે-છલછલ થતા રૂપશ્રી પાથરેલા,
લીલા નીલાં તૃણ તરુવરે, કાનનોની અકાટ
શેલા પામી, ફૂલ ફૂલ વળી સૌરભે પામરેલા,
દેશે જે આ-ધરતીતલને યોવને કાટ કાટ

પેગોડાના ઝળહળ થતા શૃંગ સોને રસેલા,
દંગે એ શા કુસુમ કુસુમે વેચનારા સુરમ્ય,
કાઠાના ને જલશુ તરતા કાળના ગેહ રમ્ય,
સોનાવણીં યુવતી-ગણથી રાજમાગેરી ખચેલા

ત્યારે મારા શિશુક ઉરની ઢોણ આ યાદ આવે,
મીઠા હેતે સભર ગરવા વેણુ આ સભળાય,
અંગે અંગે અલીઠ મધુરે આ સુધારપર્શ થાય,
જાગી છિઠે અણુઅણુ, મને સાદ દે કે ખુલાવે

ઐશ્વર્યોથી પૂરણ જગના સ્વર્ગ શા મૂલ્ય જાણુ,
તો થે હુ મા જનમજૂમિની ધૂળ અઝેરી માણુ.

તાપીને

મને ઓ મા તારાં કલરવ તરંગે જલ, જહીં
મદા રે'તાં ગાતાં અવર નિજનાથી પર થઈ,
નિસર્ગે બે કાંઠા, અમલ સલિલે રેલવી રહી,
વહી આદ્યાં જતાં મધુર વરહાનો દઈ દઈ.

દિયો ન્હાનાં એવાં હૃદય-ઝરણાં ઊર્મિસર, એ
શમે તે ખેલ્યાં આ પલપલ ગધું છવન વહે
મળ્યા વાટે લાઘ્યા પ્રિય મુદ્દલ સૌ એ સ્વજનને
ગાધાં અંતરૂ આરે પ્રણય-પથના ભીંજવી રહે.

૧૬૩૬

ધ્રુવ ધારણા

તમે જ ધરતી ! સુતા જનકનાં સમાવી લીધાં
મુકેમલ સ્વ અંકમાં વિમલ પ્રેમને ગૌરવે.

વિશુદ્ધિ થકી એ હતાં ચિર વિશુદ્ધ વૈદેહી, તે
ખમ્બાં મલિન બુદ્ધિની અધમ પાપશંકા, દીધાં
જગે અનલ-પારખાં, મનની વેદના ગોષ્ઠી,
અને દરીથી સત્યનાં ચિર સ્વમાન શાં સાચવી
અલોપ ણી ધર્મને પુરણ આચર્યો જાનકી !

મને પ્રિય કનેથી શુદ્ધ મધુમુગ્ધ ભાવેઃ ધર્યે,
મન્યાં જ અવહેલના, કુટિલ પાપશંકા કર્યે
જતાં સહુ, વ્યથાની મેં સતત આગમાં પ્રજ્વલ
કર્યો ન કદી રોષ, પ્રીત ઊલટી ણી પ્રોત્તવલ.

હજી ય ધરતી દિયો ધ્રુવ સમાણી તમ ધારણા,
ધરું સકલ માત્રને હૃદય-બહાસનાં વારણાં.

૧૯૪૫

અવનિ ને મેઘ

આજ વરસે અપાઢની હેલી,
કેવાં અવનિ ને મેઘ કરે કેલી !

આજ વરસે

સોનલવરણા પાલવ પર કંકુ ને સિન્દુરના રમતા રે રંગ
આસમાની અણિયે ને નીલમને કંચવે ઢાંક્યો ઢંકાય ના ઉમંગ
થાય મળવા અધીર ધરા ઘેલી.

આજ વરસે

દેશવિદેશ ધૂમી પાછા પધારતા ચાતા તો મેઘ મરતાના,
વારે વારે તો ય માને ના વાહળાં ને પકડન્દા પાડતા છાના,
રાત એની આજે મિલાપની ખેંચી !

આજ વરસે

સોનલ રંગ તે સરકે ઘડીક ધરી ધરતીના અંગની લાલી,
ક્ષણમાંતે મેઘનાં અંજો વીંટળાય જરી સુન્દરતા સ્યામમતવાલી,
ગુલાલ લાલ, કાળાં તે કાળજે રેલી !

આજ વરસે

હોરી

આજ હોરી આઈ કાના આજ હોરી આઈ રે,
ઠંઠળ બનકી ડાહી ડાહીમેં છીપ છીપ ળંસી બજાઈ રે.

આજ ૦

ફર ગગનમેં ગુલાલ,
પૂરવને શુભ્ર ભાલ,
રેલ રહી લાલ લાલ
કેસરિયાં કિરણોની ઝળહળ અરુણાઈ રે.

આજ ૦

જમુનાને નીલ જલે,
ફૂલફૂલને દલેદલે,
પરિમલમાં પલેપલે
રંગોની રમતોએ છલકે વનરાઈ રે.

આજ ૦

વાયુની વાય વેણુ
વનવનમાં મત્ત મધુર,
પાથરે પરાગ રેણુ,
પાગલ પ્રીતિને સૂર
વાગે વસંત રાગ કાગણુ શરણાઈએ.

આજ ૦

૧૯૪૮

પગલાં સમાલ !

છલકે અપાઢે તારી હેત્ય,
આજ ભરી છલકે અપાઢે તારી હેત્ય

ઘેઝે તે ધૂમટો તાણી આકાશમા
વાદળ-ઢકાણી તારી કાયા,
ઘેલી ધૂમે શેણે હંચાહીણી એને
બૂલવે આ કેણુ એવી માયા!
તારી કાયા તો કામનાની વેત્ય,
આજ ભરી○

ચાહા સૂજને જાખે તે બેડલે
ઇટાણી વીજ ગઢીઆળી,
ઇન્દ્ર-ધનુષનુ સીંચણીઈ સંતાડે
ઓઢણી તે તારણીઆળી,
તારા પગલા સમાલીને મેત્ય
આજ ભરી○

૧૯૪૬

રંગ લાયો

હો રંગ લાયો રંગ લાયો રંગ લાયો રે,
ફાગલુ મહિનો ફરી ફરીને આવ્યો રે.

હો રંગ લાયો ૦

લીલાં પટફળ ખેરિયાં ને કેસરિયાળી ભાત,
પથને લેતાં લહેરિયાં ને શોભા શી રણીઆત;
ફૂલને રે ફૂમતે છોરા પાલડિયાં શોભાઈ રે,
ફૂપની રે રમતે છોરી આંખડિયાં લોભાઈ રે;
ધરતી કેરે અંગે અંગે વસંત-વેલુ વાયો રે

હો રંગ લાયો ૦

છલકે પૂનમ-આંદની શી મલકે માઝમ રાત,
છેદા રે'ને છેલ હો મોરા કંપે કોમલ ગાત;
નેનનકી પિચકારી રાધા સંભલ સંભલ કર છોડો રી
કુંજ ગલનમે હમરો કાના કમર કગર મત મોડો રી;
પલમે પાગલ અંદન-રંગે ફયામવરણ લપટાયો રે.

હો રંગ લાયો ૦

૧૬૪૮

વસંત-વેણુ

હાં રે વનેવનમાં આજે વસંત-વેણુ વાય છે.
એના સૂરે આકાશમાં
કોના તે આગમની આછી મધુર આશમાં,
ફૂલડાં સૌ આંખડી ખોલે
ખોલે ને શરમાય છે!

હાં રે વનેવનમાં

ઝરે છાનાં અનુરાગનાં ગિન્દુ
ફૂલથી સહાય નહિ,
વનમાં સમાય નહિ,
પાગલ છલકાય જાણે પ્રીત કેરા સિન્ધુ.
એને ના ઓટ અડે,
ઠરતી તો જાય અડે,
સ્વરના સંગાથમાં એ સહુને વહી જાય છે.

હાં રે વનેવનમાં

૧૯૪૬

હેમ-શોધન

તમે વ્યરથ શું રહ્યા મથી અનેક વર્ષો હતા,
સૂતાં મનુજ ચિત્ત બાગૃત બનાવીને, દોરવા
પથે અમલ પ્રીતિના, ચરમ સુક્રિત દ્વારે જવા :
જલાવી મૃદુ પુણ્ય અગ્નિ સત હેમને શોધતા !

સુદ્ધર ક્ષિતિજે તમે અમલ કેડીએ ક્રાંતિની
પળ્યા, અખૂટ વેગ શું વિતથ જોજમાં શાંતિની ?

ત્રિકાલ તણું એ રહસ્ય શું અનંતની પૂર્ણતા :
યુગેક ઋત મૂર્તિરૂપ ધરી કોઈ કાલાન્તરે
રહી પ્રગટતી જશે સત સુમંગલા બબ્બતા;
તમે શુભ સમસ્તને શમવતા રહ્યા અંતરે.

અપૂર્વ નવવિશ્વના વિમલ સર્જને પ્રવૃત
તમે અમર હે પિતા, પરમ સાત્ય ને અમૃત
૧૯૪૬

સારથિ

સારથિ તો એ જ હતો, ભારતની ધરતીએ
નિજનાં ને પરાયાંનો મોહ-ભેદ ગણ્યો નહિ;
ચિરંતન સત્યની એ લગામને કડે ગ્રહી,
કર્મના રથને હાંક્યો અંતરાત્માની ગતિએ.

આંધળા અંધારે જગ કરવું પ્રકાશભર,
ઠોડભર્યાં સ્વપ્નોને ચે ઉતારવાં ધરા પર.

આજ એને હૃદે રાખી રથ એડો રથવાળા,
દૂરદૂર અંતરિક્ષે ધળ એની ફરકે છે;
ભૂંસાએલા મારગે એ વેરાન ને કાંટાવાળા
ઝીણો ઝીણો દીવડો ચે મીઠું મીઠું મરકે છે.

ક્ષિતિએને આંખવાની હામ ને હેયાને હથે,
ગગનનો ધ્રુવ તારો પથનો મહારો થયે.

સારથિ એ ઓનો બની ભારત શું જગતને,
ઠોઢી જશે ચરણેએ માંગલ્યની ભૂસ્તને

હૈયાંને પરાયાંનાં

હો છ તેં તો હસીહસી હજાહજ પીધાં

ધૂટે ધૂટે ગરલ તું પીએ ને પલપલે

અમલ ચઢે રે મરણવા,

પ્રલયનાં અધારાં ઘેરે ને ઝળહળે

પ્રગટતા પ્રાણના દીવા,

હો છ અમને અભય અનર્ગળ દીધાં. હોછ૦

કાયાએ કર્મની કરવત મેલાવીને

કંટક પથારીએ યોડે,

મનથી માનવતાની ગંગા રેલાવીને

અગનિનો અંચળો ચોડે,

હો છ તેં તો આણુએ અખિલ ભરી લીધાં હોછ૦

ઘટઘટ ગોતી તેં જ્યોતિ, ને વિધને તે

બહાલના અમરત ગરવા,

નિજનાં તેં છત્યાં છવીને, ને હૈયાંને

મરીને પરાયાંનાં વરવાં,

હો છ તેં તો મરણને મંગલ કીધાં હોછ૦

૧૮૪૬

પામ્યા પછી અલ્પતા

આજે મા ! અ તરે તારી સ્મૃતિના સ્વપ્ન જાગતા,
દર્શન છેલ્લેલો ના પામ્યો એ શૂન્ર વાગતા

ખારા આસુ વહાવીને, મૂગા, શા વેણુ ખોલવા ?
વર્ષોના સઘડેલા ઝી સ્મૃતિના રત્ન પેખવા,
મા ! તેં તો જિન્દગી આપી, આપી રે દૃષ્ટિ ફેખવા,
દીધા તે મોકળા મૂકી લડારો સર્વ ખોલવા

હીથેવું તેં નિહાળું ને પામ્યાની ધન્યતા અહુ,
અમૃદિ તારી ભાળું ને મારી હુ અલ્પતા લહુ

સ્વપ્નોને માત્ર મારા મેં માણવા મધુરા ચહ્યા,
તારા તો કંક હૈયાના ઝોરતા અધુરા રહ્યા,
તો થે તે મોણુલા કેરા દર્શને માત્વના ધરી,
જોવાની ઝખના મારી છેલી એં તૃપ્ત ના કરી ?

આખું તેં તેમ નારી તો અપત્તિ મા ! વધ્યે ગઈ,
પામ્યોસો તો ય મારી શે અલ્પતા ઝોછી ના થઈ ?

૧૯૪૫

સ્મૃતિના પાદપદ્મે

પિતા ત્યારે કહ્યું લોકે પામ્યા'તા પુત્ર તો તમે,
પરંતુ આજ જાણ્યું કે પામ્યા'તા તમને અમે.
મેળવ્યા કેટલાં વર્ષે જોયા ચાર દિનો મહી,
તમારી જોઈ રે છાયા હંકાયા ચોકમાં અહીં.

દેવાની ઝંખના જાણુ તમે હૈયે હતી ભરી,
અમારા સાગ્યમાં કિન્તુ પામવું ન હતું મરી.
હૈતનો શાંત ગંભીર પ્રવાહ, - ગુપ્ત જો વહ્યો
- રેલાતો, દેખતી તો ચે આંખો રે આંધ ના લહ્યો.
વારસે ધનના શેષ લાગ્યશાળી જધા કહે,
વારસે જ્ઞાન હેતા'તા લીધું ના આજ જો દહે.

પોતામાં મળત ના જાણ્યું ઉપેક્ષા આપતી હતી,
તમે ના દુઃખ માન્યું, જો વલૂંથી વેદના થતી.
જૂઝોને હમતે મોઢે તમે જાણુ! સહી લીધી,
સમા શું માનવી આજે વ્યથાના વેશમાં દીધી !

પામ્યા'તા જોઈને જાણ્યું વિધિની કૂર વંચના,
સ્મૃતિના પાદપદ્મો પે શબ્દો શું સાર્ય અર્ચના !

૧૯૪૫

પામ્યા પછી અદ્યતા

આજે મા ! અ તરે તારી સ્મૃતિના મ્વખન જાગતા,
દર્શન છેલ્લવેલા ના પામ્યો એ શૂળ વાગતા

ખારા આસુ વહાવીને, મૂગા, શા વેણ બોલવા ?
વર્ષોના સઘજેલા મૌ સ્મૃતિના રત્ન પેળવા,
મા ! તંતો જિન્દગી આપી, આપી રે દૃષ્ટિ દેખવા,
દીધા તે મોકળા મૂકી લંડારો સર્વ બોલવા

દીધેલું તં નિહાળુ ને પામ્યાની ધન્યતા અહુ,
મમૃદ્ધિ તારી બાળું ને મારી હુ અદ્યતા લહુ

સ્વપ્નોને માત્ર મારા મેં માણુવા મધુરા અદ્યા,
તારા તો કંક હેયાના ઓરતા અધુરા રદ્યા,
તો એ તે નોણુવા ડેરા દર્યને માત્વના ધરી,
જોવાની ઝખના માગી છે-વી એ તૃપ્ત ના કરી ?

આખુ તં તેમ તાગી તો સપત્તિ મા ! વધ્યે ગઈ,
પામ્યોમૌ તો ય માગી શે અ-પતા ઓછી ના થઈ ?

૧૬૪૫

સ્મૃતિના પાદપદ્મે

પિતા ત્યાં કહ્યું લોકે પામ્યા'તા પુત્ર તો તમે,
પરંતુ આજ જાણ્યું કે પામ્યા'તા તમને અમે.
મેળવ્યા કેટલાં વર્ષે જોયા ચાર દિનો મહીં,
તમારી જોઈ રે છાયા ઠંકાયા શોકમાં અહીં.

દેવાની ઝંખના બાપુ તમે હૈયે હતી જરી,
અમારા સાગ્યમાં કિન્તુ પામવું ન હતું જરી.
હેતને શાંત ગંભીર પ્રવાહ, - શુભત જે વહ્યો
- રેલાતો, દેખતી તો જે આંખો રે અંધ ના લલ્યો.
વારસે ધનના શેષ સાગ્યશાળી બધા કહે,
વારસે જ્ઞાન દેતા'તા લીધું ના આજ એ દહે.

પોતામાં મઝ ના જાણ્યું ઉપેક્ષા આપતી હતી,
તમે ના હુઁબ માન્યુ, એ વજૂથી વેદના થતી.
ભૂલોને હમતે મોટે તમે બાપુ! મહી લીધી,
ક્ષમા શુ માનવી આજે વ્યથાના વેશમાં દીધી!

પામ્યા'તા જોઈને જાણ્યું વિધિની ક્રૂર વંચના,
સ્મૃતિના પાદપદ્મો જે સજ્જો શુ સાર્થે અર્ચના!

૧૯૪૫

મતિ છોડો

ભંવર મોરે કંવલો કે ગન્ધ મતિ છોડો,
હો રાજ મતિ છોડો

દોષ કલિયાં હે લાજબરી
ધૂંધટમે નાઝબરી,
ખૂલ જાય છપી જતિયાં
છલ જાય મોરી છતિયાં,
હો છેલ ઉન્હે છેડો મત
દૂર રહો થોડો.

ભંવર૦

મેરે હોઠોં પે જૂમો ના
લાલ લાલ ઠોમલ,
માન ખીલતેં વે કંવલો કે
જુલતે હે દો દલ,
હો છેલ તોરી અંખિયાંદો
આગે મત મોડો

ભંવર૦

૧૯૪૬

સાવન રૈન

પિયા મોરી સાવન માસકી રૈન
કૈસે કટે તુમ ઘીન જીયરા
પલ ધીન ના પાવત ચૈન.

પિયા મોરી

અંસુઅન છુંદ બહત અંખિયનસે
ધીર ધીર ગાહલ બરસે,
છુંદ છુંદસે જલકર મનવા
અગન પિયાસા તરસે,
નિન્દ નહિ પલકે બી નહિ મોરે
દીર બી અન્ધે નૈન—

પિયા મોરી

ઘન ભગિની ઓર ગહન ગગન
મોંહે લોરી મૂરતિ દરસે,
જલધારાને હવા અરઅર બર
હિયો સોહિની સ્વરસે,
ગિરહાદી ખીરથા કહું કાસે
દૂંદત મીલે ન ઘૈન—

પિયા મોરી

ખિરાના મન

પિય હે

મેરા મન હૈ બના ખિરાના,
કબી હમી કબી અધુ-ગિન્દુમે
પલ પલ રહે મનાના.

મેરા મન૦

આવનકી ગહનાઈ બને
મધુ ઋતુકા મને મિંગાર,
મિલન પલે અચલ કયોં ખોળે
પતઝર કા રાગા ર,
ચિતવન કેા અખિયનમેં મજકર
બંધ દાર છીપ જાના.

મેગ મન૦

સસ સૂર પ્રગટે ઝંખનમેં
વિકલ કિયો આપાદ,
ક્ષણ મારંગ બરા શુંજનમે
પલટ દિયો રી માઢ,
દામ રોમ અમૃતકી આરત
ગિરહ ગિય ભરલાના.

મેરા મન૦

૧૯૪૭

मन का राज

नयनके कूल षीलें है आज
कोमल कोमल हलमें प्रियतम निशचिन रहो गिराज,
नयनके०

अंसुअन नीर गहत अविरत मैं
भोती मृदुल गिछाई,
निन्द भीना नैनो की लाली
कुंकुम गुलाल छाई,
फलकोंमें भर तेज तिभिर मैं सज्ज
सुन्दर साज.

नयनके०

तुम आये आंखों के जज्जी
शोभा गने अपार,
हो नयनमें गस लज्जगा
सग मेरा संसार,
मैं जगमें मेरेमें सग जग
अनुपम मन का राज.

नयनके०

અન્ધારે ઉજળી વધાઈ

વધાની મેઘલી રાતે વહેતા ભીના પ્રવાતે
ધરતીએ કીધું હમી નિત્ય કહેવાતી વાતે.

ગામના છેવાડે છેક, - દેખાય ઊભા અનેક
અન્ય સોને પવિત્રતાં અપવિત્રો કેરાં-એક
અન્ધારા ખોરડા માહી, કોડિયે દિવેલ નાહી,
જાઉ જાઉં ચાતી ઝીણી ટગમગે જ્યોતિ, ત્યાહી
ખાટલે તુટેલ, જાગે જોડું અક્રિયન, રાગે
જાન ભૂલી રે'તુ છવી જાણે ભાવના પરાગે.

વરખી મૂશળધાર વરસાદ ખમે જહાર,
લાગે ઠોઈ પગરવ કેટે જાણે અણસાર,
ઊઠીને ત્વરાથી નારી તડમાથી ભેતી રહે,
અન્ધારે કે પડછાયો જારણે આવીને વહે

વિન્નિત ને ભીત મને પતિ પામે જાય, અને
ધીરી કઈ ગોઠ ડરી આવે બેય દ્વાર કને

ઓછાયો વિલીન થયો ધળકે હૈયાએ લક્ષ્યા,
કાનમા વાલુએ ધીંગે કદન દ્વનિ ત્યા વહ્યો

આશ્ચર્યથી પરસ્પર ગ્રહ્યો એકમેકે કર,
જાર ખોળ્યા અગે અઠે ઝીણી ધીરી ફરફર,

ઘેરા આછા અધકારે ઝોટલાની ઊંચી ધારે,
ચીંધરે રતન દીકું વીજળીને ઝબકાવે.

સ્તબ્ધ મનમા બ્યાકુલ ફરી બની એક પલ,
નારી છોડી હાથ, દોડી ઊંચકી લેતી મુકુવ

પ્રતિષ્ઠિતોનું ઠલંક, સૌભાગ્ય માની એ રક,
મૃગ શા શિશુને ધરે હૃદયે, જેમ મયક

બે ચે, બાવા બીતર ને હપેં પુલકિત મને,
મોકળા કીધા બે દ્વાર સ્વાગતે આગન્તુકને

વાયુની ત્યા ટહેર વાઈ, દીપક જ્યોતિ ભુઝાઈ,
અધારે ઊજળી થાતી નવજન્મની વધાઈ.

૧૯૪૩

નવા આયુષ્યની ઉપાએ

પુરે હાથી મહોલાતના ઝડખાના ખુચે હો
અધળીકયા રહી ખાર,
અણુજાણુ અતિથિના પથ પર જૂલે હો
નયનના અભિસાર

ફર ફરવાળે નવા આગમને શરણાઈ
ઢોલ ગાય મ્વાગતના ગાન,
આતુર શરમ હીધા ઉર ફરવાળે જઈ
ઊઠે એના આછા આછા તાન
ઢોણુ વાળે ઠચારે આવે તથસાટ જાગે હો
ઝખનાએ આવકાર,
અણુજાણુ અતિથિને પથ અનુસાગે હો
નયનના અભિમાર

સામૈયાના સૂર આવે શેરીએ સાજન હો
ઝડખે ઝિડાય દાર,
ઊડકતા ઉર આખ ઢેરા ફરવાળે હો
પ્રેસે ઢેા આરપાર
નાની તડમાથી હીઠી આછી મુખરેખા, ઉરે
સોણુલાની દુનિયા રચાય,
ધખકતા હેચે ધરી યડકતો હાય ધીરે,
ધૂળે ધીમે ઊતરતા પાય

પૂંઘટમાં નત નેણે ધીરી ધીરી ઝરે હો
 માંદારામાં રૂપધાર,
 અણુઝાણુ અતિથિના પથ પર ઝરે હો
 નયનના અભિસાર.

ધૂણીની સુગન્ધ રહાતો વહે ઉંઘો વાયુ તો યે
 અંગેઅંગે નેહ અર્પા રીત,
 ઠોકિલ શા સ્વર ગુંજે ચોરીમાં મંગલ ગાયે,
 શરણાર્થ સૂર સાથે ગીત.

ધૂંજે ધીરે મોઝ, કંપે મોતી કેરી મેર હો
 હાથ કેરા પ્રથમ મિલાપ;
 નવીન પરશ કેરા અભિનવ ભાને હો
 ગાય કોઈ જીવન આશ્રાપ.

ઝીણી ઝીણી નવરંગ ચૂંદડીની આટે હો
 દકાય મેં અનુરાગ;
 આછાપીળા પીઠીધોયા કોમલ કપોલે હો
 રહે લિપટી ગુલાબ.

ધૂણી મેરે ચટે આલે કલ્પનાને દેશ હો
 દિવા મોણા કેરી હાર,
 જીવનના સહપથે જાવા લીધ બાથે હો
 મીઠા ભાવિ કેરા ભાર.

ચૂંદડીની ઘાંધી છેડાગાંઠ, સાથે ઘાંધી લીધ
 કેડાડલીનાં મૃદુલ બે મંન,
 અણુદીઠ પરદેશી ઠેરા પાચે ધરી દીધ
 ભાવનાઓ સઘળું જીવંન.

નવા આયુષ્યે પુલકિત ઠોડે ઉર હો
 જીડે ચૂંદડી કિનાર;
 મેંદીએ રંગીન પાચ ભર્યાં એના ડગે હો
 ચઢવા ઉંળચ-ધાર.

૧૪૦

અનાગતને

જો એક દિન તું આવશે જાણું છું હું એ એટલું,
તો હે અનાગત કહેવું તો મારે ફક્ત છે આટલું:

આ જીર્ણીર્ણ અતીતનાં ખંડેર તોડીને, નવા
તું મહેલ સર્જશ આલના મૌ તારલા સ્પર્શી જવા,
ને ભૂમિમાં-આ શુષ્ક રણવેરાનમાં-જે પાનખર,
એને વમંત મુહાગથી દેશે કરી તું રસસભર.

હે મુક્ત નિત્ય અગમ્ય હે તવ આગમનની એ હવા
દે કલ્પનાતીત સૃષ્ટિની રંગત જમાવી આવવા.

પણ હૃદના અવશેષ શી મુજ ભરમ માચવજે હવે,
એના જ અકુર રુદ્ર પાંગરશે પ્રલયના તાંડવે.

૧૯૪૮

વ્યથાતું મોન

રે મારુ ગીત ગયું જોવાઈ,

મારા સમણા આજ ગયા મતાઈ

રે મારુ

લાખ લાખ તારાને તેજે આલ તણી ગલીઓમા

આખા આલ તણી ગલીઓમા,

ઝાકળની કોમલ અગુનીએ ફૂલ તણી કલીઓમા

પોદયા ફૂલ તણી કલીઓમા,

જડે ન કયાથી પરિમલ છે પવને શુ ગયુ પથરાઈ

રે મારુ

હોનળની હંયાતુ અગણિત જનમનમા અરી ભત

કયારે જનમનમા અરી ભતું

સ્વપ્ન સમુ શુ સ્મરણ પારની સીમાએ લહરાતું

જોરે સીમાએ સરી ભતુ,

સૂની એકલતામા ગયુ શું વિરાગ છે વિખરાઈ

ર મારુ

શુ મારાથી જ મારુ એ ગીત છુપાય જૈને છાતુ,

ઢોળે છુપાય જૈને છાતુ !

પોતાતુ જ શુ ઘને પરાયુ કેમ કરીને માતુ

એ હુ કેમ કરીને માતુ !

બની વ્યથાતુ મોન અગોચર ઉરમા ગયુ સમાઈ

રે મારુ

મારાં ગીત

મારાં તો માનવીનાં ગીત રે,
કાચી તે કાચા કેરી મમતા બાંધ્યાની એની રીત રે.
મારાં તો

માળા બાંધીને એ તો
એસે જૈ જુલવા રે,
હૈયાના હેતમાં આ
દુનિયાને જુલવા રે,
બલભવના વેરી સંગે મનકું માંડે છે મોંઘી પ્રીત રે.
મારાં તો

મનબાની માયા મારી
કેમે ના ખૂટશે ને,
દોરી આ આયબાની
કથારે ન તૂટશે ને,
પડી પલ્લના પટમાં એ તો જુગજુગ માણ્યાની એની છત રે.
મારાં તો

કેારું

હું તો શું કૂલ ના'નું જાકૂલ તણું, કને રાજવી રિદ્ધિ કે ના
ચંપાની-મત્ત ઉગ્ર, મધુર નમણું ના પુષ્પ હું પારિજાત,
સોન્દર્યોના પવિત્ર શતદલ કમલો ભવ્ય ને ઊર્ધ્વ શાંત,
વાસંતી વન્ય દેશે મલકી છલકતી રૂપશ્રી મિદ્ધિ કે ના.

ઝૂરીને ઝંખનાએ વિકલ જની અહીં કોઈ આવે ન પાસ,
મારે યે ચોવી ના છે મળલખ-મનમાં-માણવા સ્વર્ગ-પ્રાસ.

મારા તો અંતરે યૈ પરિમલ પમરે કામના માત્ર, ક્યારે
નાના શા શુભ્ર દેહે, સુરભિ કઈ ધરી, માર્ગ કેરા કિનારે.

આવે આરાધ્ય, જેને ઝરી જઈ ચરણે આપમેળે હું ધન્ય,
કેારું એ સ્પર્શની શી ચિર સ્મૃતિ, જનું હું શુષ્ક તો યે અનન્ય.

૧૯૪૫